



Konsumentfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett sextiototal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2004 på de konsumentpolitiska och konsumenträttsliga områdena. Vidare behandlar utskottet en handfull motionsyrkanden som väckts med anledning av regeringens skrivelse 2003/04:129 En svensk strategi för hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässig, och som överlämnats till lagutskottet från miljö- och jordbruksutskottet.

Motionsyrkandena gäller bl.a. konsumentpolitikens mål och inriktning, det svenska arbetet med konsumentfrågor inom EU, konsumenträttens tillämplighet inom offentlig sektor, olika former av marknadsföring och märkning, resegarantisystemet, konsumentvägledning, konsumentorganisationerna och tvistlösning utom domstol.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 23 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Bakgrund.....	8
Utskottets överväganden.....	13
Konsumentpolitikens mål och inriktning.....	13
Konsumenträtten inom EU.....	15
Konsumentverket.....	17
Konsumentvägledning.....	19
Konsumentorganisationernas uppgifter.....	21
Konsumentforskning.....	24
Funktionshindrade konsumenter.....	25
Införande av konsumentbalk.....	27
Lagkostnadskommission.....	28
Konsumenträtt inom offentlig verksamhet.....	29
Konsumenttjänstlagens tillämpningsområde.....	36
Översyn av konsumentköplagen.....	38
Avtalsvillkor.....	39
Resegarantisystemet.....	40
Konsumentskydd vid köp av resor.....	45
E-handel.....	46
Överskudsättning.....	49
Obeställd e-postreklam.....	51
Könsdiskriminerande reklam.....	54
Reklam riktad till barn.....	58
Marknadsföring av functional food.....	61
Etisk märkning, m.m.	62
EU-blomman.....	65
Märkning av skinn och päls från djur.....	67
Märkning av manipulerade fotografier.....	68
Information om genmodifierade produkter.....	69
Konsumenträttigheter inom livsmedelsområdet.....	70
Prisinformation	71
Tvistlösning utom domstol.....	72
Stöldgods.....	73
Dödande av förkommen bankbok.....	74
Reservationer.....	76
1. Konsumentpolitikens mål och inriktning, punkt 1 (m, fp, kd, c).....	76
2. Konsumenträtten inom EU, punkt 2 (fp).....	77
3. Konsumentverket, punkt 3 (m, fp, kd, c).....	77
4. Konsumentvägledning, punkt 4 (fp, v).....	78
5. Konsumentorganisationer, punkt 5 (m, fp, kd, c).....	78
6. Butikskedjornas egna varumärken, punkt 6 (fp, c).....	79
7. Funktionshindrade konsumenter, punkt 8 (fp).....	80
8. Införande av konsumentbalk, punkt 9 (v).....	80
9. Lagkostnadskommission, punkt 10 (m).....	81
10. Konsumenträtt inom offentlig verksamhet, punkt 11 (m, fp, kd, c).....	81

11. Resegarantisystemet, punkt 15 (m, fp, kd, c).....	82
12. Överskudsättning, punkt 18 (fp, v).....	83
13. Könnsdiskriminerande reklam, punkt 20 (fp, c).....	84
14. Könnsdiskriminerande reklam, punkt 20 (v).....	85
15. Marknadsföring av functional food, punkt 22 (kd).....	86
16. Etisk märkning, m.m., punkt 23 (m).....	86
17. Etisk märkning, m.m., punkt 23 (fp).....	87
18. EU-blomman, punkt 24 (kd).....	88
19. Märkning av skinn och päls från djur, punkt 25 (v).....	88
20. Märkning av manipulerade fotografier, punkt 26 (v).....	89
21. Information om genmodifierade produkter, punkt 27 (v).....	89
22. Konsumenträttigheter inom livsmedelsområdet, punkt 28 (kd, c).....	90
23. Tvistlösning utom domstol, punkt 30 (m, fp).....	90
Särskilda yttranden.....	92
1. Konsumentvägledning, punkt 4 (v).....	92
2. Konsumenttjänstlagens tillämpningsområde, punkt 12 (fp).....	92
3. E-handel, punkt 17 (fp).....	93
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	94
Motioner väckta med anledning av skrivelse 2003/04:129.....	94
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	94

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Konsumentpolitikens mål och inriktning**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L291 yrkande 1, 2004/05:L336 yrkande 1 och 2004/05:L360 yrkande 1.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. **Konsumenträtten inom EU**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L336 yrkande 3.

Reservation 2 (fp)

3. **Konsumentverket**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L291 yrkande 5, 2004/05:L336 yrkande 8 och 2004/05:L360 yrkande 2.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

4. **Konsumentvägledning**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L336 yrkande 7, 2004/05:L354 och 2004/05:L360 yrkande 3.

Reservation 4 (fp, v)

5. **Konsumentorganisationer**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L252, 2004/05:L336 yrkande 9, 2004/05:L360 yrkande 4, 2004/05:L386 och 2004/05:MJ332 yrkande 8.

Reservation 5 (m, fp, kd, c)

6. **Butikskedjornas egna varumärken**

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ332 yrkande 7.

Reservation 6 (fp, c)

7. **Konsumentforskning**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L385.

8. **Funktionshindrade konsumenter**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L336 yrkande 6.

Reservation 7 (fp)

9. **Införande av konsumentbalk**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L387.

Reservation 8 (v)

10. Lagkostnadskommission

Riksdagen avslår motion 2004/05:L291 yrkande 9.

Reservation 9 (m)

11. Konsumenträtt inom offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:K459 yrkande 6, 2004/05:L291 yrkande 10, 2004/05:L331, 2004/05:L336 yrkande 4 och 2004/05:L360 yrkande 5.

Reservation 10 (m, fp, kd, c)

12. Konsumenttjänstlagens tillämpningsområde

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L317 och 2004/05:L380.

13. Översyn av konsumentköplagen

Riksdagen avslår motion 2004/05:L228.

14. Avtalsvillkor

Riksdagen avslår motion 2004/05:L332 yrkandena 1–3.

15. Resegarantisystemet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L337 yrkande 3, 2004/05:L347 och 2004/05:L360 yrkande 6.

Reservation 11 (m, fp, kd, c)

16. Konsumentskydd vid köp av resor

Riksdagen avslår motion 2004/05:L271.

17. E-handel

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L353 och 2004/05:T466 yrkandena 3 och 17.

18. Överskudsättning

Riksdagen avslår motion 2004/05:L277 yrkandena 1–4.

Reservation 12 (fp, v)

19. Obeställd e-postreklam

Riksdagen avslår motion 2004/05:L294 yrkandena 1, 2 och 4.

20. Könsdiskriminerande reklam

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374, 2004/05:L379 och 2004/05:A355 yrkande 18.

Reservation 13 (fp, c)

Reservation 14 (v)

21. Reklam riktad till barn

Riksdagen avslår motion 2004/05:L351.

22. Marknadsföring av functional food

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ499 yrkande 14.

Reservation 15 (kd)

23. Etisk märkning, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:MJ65 yrkande 15, 2003/04:MJ66 yrkande 13, 2004/05:L291 yrkande 12, 2004/05:L311 och 2004/05:L312.

Reservation 16 (m)

Reservation 17 (fp)

24. EU-blomman

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ499 yrkande 13.

Reservation 18 (kd)

25. Märkning av skinn och päls från djur

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:MJ436 yrkande 3 och 2004/05:MJ496 yrkande 1.

Reservation 19 (v)

26. Märkning av manipulerade fotografier

Riksdagen avslår motion 2004/05:L246.

Reservation 20 (v)

27. Information om genmodifierade produkter

Riksdagen avslår motion 2004/05:L250.

Reservation 21 (v)

28. Konsumenträttigheter inom livsmedelsområdet

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ499 yrkande 19.

Reservation 22 (kd, c)

29. Prisinformation

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L268 och 2004/05:L325.

30. Tvistlösning utom domstol

Riksdagen avslår motion 2004/05:L291 yrkande 11.

Reservation 23 (m, fp)

31. Stöldgods

Riksdagen avslår motion 2004/05:L316.

32. Dödande av förkommen bankbok

Riksdagen avslår motion 2004/05:L270.

Stockholm den 25 januari 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Peter Jonsson (s) och Mia Franzén (fp).

Bakgrund

Konsumentpolitikens mål och inriktning

Verksamhet med syfte att på olika sätt stödja konsumenter och stärka deras ställning på marknaden har en lång tradition i Sverige. Konsumentpolitiska riktlinjer har fastställts av riksdagen vid fem tillfällen – första gången år 1972. Därutöver har riksdagen år 1996 och år 2002 lagt fast mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor inom EU och år 1998 ställt sig bakom regeringens förslag till handlingsplan för att nå det år 1995 beslutade miljömålet i konsumentpolitiken.

Nu gällande riktlinjer för det nationella arbetet med konsumentfrågor fastställdes av riksdagen i november 2001 (prop. 2000/01:135, bet. 2001/02:LU2, rskr. 51). Riksdagsbeslutet innebär att följande konsumentpolitiska mål skall gälla under perioden 2001–2005.

- Konsumenternas ställning och inflytande på marknaden skall stärkas, *inflytandemålet*.
- Hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, *hushållningsmålet*.
- Konsumenternas hälsa och säkerhet skall skyddas, *säkerhetsmålet*.
- Sådana konsumtions- och produktionsmönster skall utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling, *miljömålet*.
- Konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning, *kunskapsmålet*.

Målen är likställda och skall vara styrande för såväl det nationella konsumentpolitiska arbetet som för det svenska arbetet inom EU och i andra internationella forum.

I samband med att de nationella målen lades fast godkände riksdagen även regeringens förslag att delmål skall anges för konsumentpolitikens verksamhetsinriktning under perioden 2001–2005 inom ramen för en handlingsplan. Delmålen syftar till att bidra till att de fem övergripande målen uppnås och representerar verksamhetsområden som är särskilt viktiga för konsumenterna. I den då aktuella propositionen redovisade regeringen vilka delmål som, enligt regeringens bedömning, borde gälla och vilka åtgärder som regeringen avsåg att genomföra under respektive delmål. Delmålen gäller bl.a. konsumentvägledningen, ideella organisationers inflytande inom konsumentpolitiken, finansiella tjänster, produktsäkerhet, marknadskontroll, konsumentforskning, etisk märkning och konsumentskyddet på nyligen konkurrensutsatta marknader.

I mars 2002 överlämnade regeringen skrivelse 2001/02:148 Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU till riksdagen. I skrivelsen redovisade regeringen sin syn på mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU de kommande fem åren. Vidare behandlades övergripande frågor om bl.a. harmonisering av den konsumenträttsliga lagstiftningen på EU-nivå, tillsyn och konsumentinflytande. Vad som anfördes i skrivelsen föranledde inga erinringar från riksdagens sida (bet. 2001/02:LU28, rskr. 305).

Konsumentpolitisk strategi för tiden efter år 2005

I oktober 2003 påbörjades ett projekt inom Regeringskansliet i syfte att ta fram ett förslag till en ny konsumentpolitisk strategi för tiden efter utgången av år 2005. Som ett led i detta arbete beslutades i december 2004 departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken. I promemorian föreslås att de nuvarande fem målen för konsumentpolitiken skall ersättas med ett nytt övergripande mål, nämligen Trygga konsumenter med makt agerar för välfärd och hållbar utveckling. Det övergripande målet skall kompletteras med följande tre delmål.

- Konsumentskyddet är på en hög nivå och tillgängligt för alla.
- Medvetna konsumenter hushållar med egna och gemensamma resurser.
- Producenter och övriga näringsidkare är ansvarstagande gentemot konsumenterna.

De nya målen skall gälla för arbetet såväl nationellt som inom EU och i andra internationella forum. Delmålen har ingen inbördes rangordning och skall, enligt vad som anförs i promemorian, ses som stöd för det övergripande konsumentpolitiska målet. Åtgärderna som är hänförliga till de olika delmålen har delats in i följande sex konsumentpolitiska områden.

- Att uppnå en hållbar konsumtion.
- Ett utvidgat konsumentskydd på tjänsteområdet.
- Säkra varor och tjänster på marknaden.
- En trygg och säker e-handel.
- Ökad konsumentmakt på det finansiella området.
- Kunskapsbyggande.

Departementspromemorian är för närvarande föremål för ett remissförfarande. En proposition i ämnet har aviserats till senare delen av våren 2005.

Konsumenträttslig lagstiftning

Sedan början av 1970-talet har en lång rad lagar stiftats i syfte att skydda konsumenterna och stärka deras ställning på marknaden. Den konsumenträttsliga lagstiftningen består av dels marknadsrättsliga regler, som syftar till att skydda konsumenternas kollektiva intressen, dels civilrättsliga

regler som tar sikte på enskilda rättsförhållanden mellan näringsidkare och konsument. Därutöver har även reformer genomförts för att underlätta tvistlösning i konsumenttvister.

Den centrala lagen på marknadsrättens område är marknadsföringslagen (1995:450). Andra viktiga lagar är prisinformationslagen (2004:347) och lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. På det civilrättsliga området kan nämnas konsumenttjänstlagen (1985:716), konsumentköplagen (1990:932) och lagen (1992:1672) om paketresor. EES-avtalet och Sveriges medlemskap i EU har föranlett en hel del ändringar i såväl den civilrättsliga som den marknadsrättsliga lagstiftningen.

Näringslivets egenåtgärder

Som ett viktigt komplement till den konsumenträttsliga lagstiftningen har en omfattande verksamhet inom näringslivet med s.k. egenåtgärder utvecklats. Dessa syftar till att lösa eller förebygga olika konsumentproblem, exempelvis genom branschvisa regler och riktlinjer, undervisning och information om gällande regler. Många branscher har fortlöpande utvecklat olika program för intern reklambevakning, reklamationshantering och tvistlösning.

I sammanhanget bör nämnas att riksdagens utredningstjänst, på utskottets uppdrag, under hösten 2003 gjorde en kartläggning av olika självregleringsorgan inom näringslivet. Kartläggningen, som utgör ett första steg i ett uppföljningsprojekt på området, redovisades i promemorian Näringslivets självregleringsorgan – en uppföljningspromemoria (dnr 2003:2044). I promemorian, som utgavs i utredningsserien Utredningar från riksdagen 2003/04:KR05, finns ett fyrtiotal olika självregleringsorgan beskrivna.

Nordiskt samarbete på det konsumentpolitiska området

Det nordiska samarbetet på konsumentområdet har en lång och bred tradition alltsedan 1970-talet. Vägledande för detta arbete har varit de handlingsprogram som antagits av konsumentministrarna inom ramen för Nordiska ministerrådet. I september 2004 antogs ett nytt samarbetsprogram för tiden 2005–2010. Programmet innebär att det nordiska samarbetet på området skall fokuseras på följande två mål.

- Stärkt konsumentskydd i Norden och övriga Europa.
- Förstärkning av konsumenternas fria val och beslutsunderlag.

Målen skall kompletteras och konkretiseras genom konsumentministrarnas prioriteringar i årliga handlingsplaner, som är styrande för sektorns arbete. Samarbetsprogrammet skall ses över år 2007.

Konsumentpolitiken på EU-nivå

Konsumentpolitiken har fått ökad betydelse inom EU i takt med att samarbetet inom gemenskapen har fördjupats. Det första konsumentpolitiska programmet antogs redan år 1975. Det dröjde dock till mitten av 1980-

talet innan arbetet med konkreta konsumentpolitiska åtgärder på gemenskapsnivå började att ta fart på allvar. Genom Maastrichtfördraget, som trädde i kraft hösten 1993, infördes i EG-fördraget dels i artikel 3 en punkt s (numera punkt t) som innebär att gemenskapens verksamhet även skall bidra till att stärka konsumentskyddet, dels i artikel 129a (numera artikel 153) en särskild bestämmelse om konsumentskydd.

Amsterdamfördragets ikraftträdande i maj 1999 tydliggjorde att konsumentpolitiken numera är ett självständigt politikområde inom EU. Enligt den nu gällande lydelsen av artikel 153 skall gemenskapen, för att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög konsumentskyddsnivå, bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt främja konsumenternas rätt till information och utbildning och deras rätt att organisera sig för att tillvarata sina intressen. Dessa mål skall uppnås genom dels åtgärder som syftar till att förverkliga den inre marknaden, dels åtgärder som understöder, kompletterar och övervakar medlemsstaternas politik. Konsumentskyddskraven skall också beaktas vid utformningen och genomförandet av gemenskapens övriga politik och verksamhet.

I fördraget om upprättande av en konstitution för Europa kvarstår den särskilda konsumentskyddsbestämmelsen i artikel 153 oförändrad (artikel III-235), dock med den ändringen att den horisontella bestämmelsen om att konsumentskyddskrav skall beaktas när unionens övriga politik och verksamhet utformas och genomförs har omformulerats och flyttats till stadgan om de grundläggande rättigheterna i artikel II-98.

Kommissionen beslutade i maj 2002 ett meddelande med en strategi för det konsumentpolitiska arbetet under tiden 2002–2006, KOM(2002)208. Följande tre mål gäller enligt strategin: en hög gemensam nivå på konsumentskyddet, ett effektivt genomförande av konsumentskyddsbestämmelserna och konsumentorganisationernas deltagande i EU:s politik.

Pågående arbete inom EU

För närvarande pågår ett omfattande lagstiftningsarbete inom EU på det konsumenträttsliga området. Nämnas bör att kommissionen i oktober 2001 lade fram ett förslag till en förordning angående användandet av säljfrämjande åtgärder på den inre marknaden, KOM(2001)546. Förordningsförslaget innebär en harmonisering av nationell lagstiftning som rör användning och marknadskommunikation av säljfrämjande åtgärder, bl.a. förmånserbjudanden och kombinationserbjudanden. Vid den första läsningen i Europaparlamentet antogs ett femtiotal ändringsförslag. Någon gemensam ståndpunkt har ännu inte antagits av rådet.

Kommissionen överlämnade vidare i juni 2003 ett förslag till direktiv om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden, KOM(2003)356. Syftet med förslaget är att bidra till att den inre marknaden fungerar korrekt och att säkerställa ett högt konsumentskydd. Detta skall ske genom en fullständig harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om otillbörliga affärsmetoder. Den centrala

bestämmelsen i förslaget är ett generellt förbud mot sådana affärsmetoder som kompletteras med särskilda bestämmelser om vilseledande och aggressiva affärsmetoder. En gemensam ståndpunkt antogs i november 2004 och för närvarande pågår den andra läsningen i Europaparlamentet.

I sammanhanget bör även nämnas att kommissionen i september 2002 lade fram ett förslag till nytt konsumentkreditdirektiv, KOM(2002)443, som skall ersätta 1986 års konsumentkreditdirektiv. Förslaget innehåller bl.a. bestämmelser om marknadsföring av krediter, insamling och hantering av personuppgifter, krav på information och ångerrätt. Ett ändrat förslag lades fram i oktober 2004, KOM(2004)747.

Sedan några är tillbaka pågår arbete på EU-nivå med en harmonisering av avtalsrätten. Detta arbete berör även den konsumenträttsliga lagstiftningen. Sålunda överlämnade kommissionen i februari 2003 en handlingsplan för att uppnå en mer samordnad avtalsrätt, KOM(2003)68. I handlingsplanen föreslås en rad åtgärder för att bl.a. öka samstämmigheten i gemenskapens regelverk på avtalsrättens område. Handlingsplanen följdes upp i ett meddelande från kommissionen i oktober 2004, KOM (2004) 651. I meddelandet anges bl.a. att kommissionen avser att se över ett antal direktiv på det konsumenträttsliga området, bl.a. hemförsäljningsdirektivet, paketresedirektivet, direktivet om time-share och distansavtalsdirektivet.

Utskottet övergår därmed till att under skilda rubriker behandla de spörsmål som har aktualiserats i motionerna.

Utskottets överväganden

Konsumentpolitikens mål och inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller mål och inriktning för det konsumentpolitiska arbetet. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).

Motionerna

I motion 2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m) förespråkas en annan inriktning av konsumentpolitiken än vad som gäller enligt riksdagens konsumentpolitiska beslut hösten 2001. Motionärerna hävdar att den nuvarande konsumentpolitiken går ut på att genom centralisering skapa ett system där konsumenternas val och intressen kanaliseras genom det offentliga. En sådan politik tar makten ifrån de enskilda konsumenterna och ger den till statliga myndigheter och organ. Enligt motionärerna måste en modern konsumentpolitik öka människors utrymme att själva fatta beslut om sin konsumtion och livsstil. Det är viktigt att alla ges möjligheter att hävda sin rätt i ett konkurrensutsatt näringsliv. Detta ställer, anför det, krav på en fungerande marknadsekonomi utan överdrivna regleringar från staten. Regeringens politik kan synas välmenande. I realiteten leder den dock, anser motionärerna, till mer av centralstyrning, mindre konkurrens och högre priser. Genom att centralisera beslutsfattandet och stärka statsbidragsfinansierade organisationer överlåter man enskilda människors ansvar för köp och avtal till staten och dess institutioner. Man skapar, hävdas det, en konstgjord konsumentmakt, samtidigt som varje enskild konsuments makt minskar. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om mål och inriktning för konsumentpolitiken (yrkande 1).

Martin Andreasson m.fl. (fp) framhåller i motion 2004/05:L336 marknadsekonomins betydelse för välbefinnande och demokrati. Motionärerna anser att en väl fungerande marknad är den bästa förutsättningen för att tillgodose konsumenternas önskemål om bra produkter till låga priser och god service. Att vårda marknaden är därför den bästa konsumentpolitiska insatsen. Fritt in- och utträde på marknaden, fri prisbildning och fri konkurrens, god information och marknadsvårdande insatser är, anför det, de viktigaste förutsättningarna för en fungerande marknad. Detta gäller även inom den offentligt styrda och finansierade tjänsteproduktionen. Enligt motionärerna tar en konsumentpolitik som bygger på ett ”ovanifrånperspektiv” ifrån den enskilde konsumenten både inflytande och bestämmanderätt. Därigenom minskar, anför det, den verkliga konsumentmakten. Konsu-

mentpolitiken bör i stället syfta till att stärka konsumenternas ställning på marknaden och göra dem medvetna om att deras val har betydelse. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av en stärkt konsumentmakt (yrkande 1).

I motion 2004/05:L360 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) anføres att konsumentpolitiken aldrig får bli en förmyndarpolitik som passiviserar människors eget ansvarstagande. Konsumentmakt och valfrihet är mål som, enligt motionärerna, bara kan tillgodoses inom ramen för marknadsekonomin. En väl fungerande marknad är således den bästa förutsättningen för att tillgodoses konsumenternas önskemål om bra produkter till låga priser med god service. Den enskilde medborgaren skall kunna göra sina val och tryggt kunna förlita sig på sin egen kunskap, sunda lagar och en ansvarstagande marknad som stöd. En konsumentpolitik som bygger på ett ”ovanifrånperspektiv” tar ifrån konsumenten både inflytande och bestämmanderätt och minskar således den verkliga konsumentmakten. Att konkurrensutsätta totalreglerade delar av ekonomin är, enligt motionärerna, ett viktigt redskap för att stärka konsumentmakten, och konsumenternas ställning måste stärkas också när det gäller offentligt finansierade produkter och tjänster. Fritt in- och utträde på marknaden, fri prisbildning och fri konkurrens är viktiga förutsättningar för en fungerande marknad och därmed för verklig konsumentmakt. Detta måste, anføres det, vara utgångspunkten för hela konsumentpolitiken. Motionärerna anser att konsumentpolitikens syfte skall vara att stärka konsumentens ställning genom att skapa ökad medvetenhet och kunskap om vilka val man kan göra och konsekvenserna av dessa val så att jämförelser kan göras. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anføres om konsumentpolitikens mål och inriktning (yrkande 1).

Tidigare ställningstaganden

Motionsyrkanden med motsvarande inriktning avstyrktes av utskottet då nu gällande nationella mål för konsumentpolitiken lades fast hösten 2001. Utskottet anförde därvid i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:LU2 att den svenska konsumentverksamheten har en lång tradition och att den förda politiken vid en internationell jämförelse måste anses ha varit framgångsrik. Utskottet pekade vidare på att flera olika statliga organ inrättats för att hjälpa hushållen att effektivt kunna utnyttja sina resurser och stärka konsumenternas ställning på marknaden. Ett fruktbart samarbete mellan den statliga organisationen och den verksamhet som bedrivs av frivilliga organisationer hade också vuxit fram, samtidigt som det på många områden hade etablerats ett konstruktivt samarbete med näringslivet. Utskottet kunde konstatera att förslagen och bedömningarna i den då aktuella propositionen byggde vidare på denna tradition, och utskottet delade för sin del den grundsyn på konsumentpolitikens inriktning som regeringen gav uttryck för i propositionen. Utskottet framhöll att konsumentpolitiken är en viktig förutsättning för en fungerande marknadsekonomi och att statens uppgift måste vara att skapa de spelregler och att tillhandahålla de mark-

nadsberoende organ som behövs för att upprätthålla marknadsekonomin. Vidare anfördes att konsumentpolitiken är en del av välfärdspolitiken och att den skall stödja enskilda människor i deras egenskap av konsumenter för att ge dem ett större inflytande och få dem att känna sig trygga på marknaden. Konsumentpolitiken har också, anförde utskottet, ett fördelningsspolitiskt inslag i och med att den främjar människors möjligheter att hushålla med sina resurser.

Utskottet har därefter – med hänvisning till riksdagens tidigare ställningstaganden – vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella (se bet. 2001/02:LU18, 2001/02:LU28, 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8).

Utskottets ställningstagande

Vad utskottet anfört tidigare i fråga om konsumentpolitikens mål och inriktning äger alltså giltighet. Utskottet är således inte berett att ställa sig bakom de förslag till förändringar vad gäller målen och inriktningen för konsumentpolitiken som läggs fram i motionerna 2004/05:L291 yrkande 1, 2004/05:L336 yrkande 1 och 2004/05:L360 yrkande 1, som därför bör avslås.

Konsumenträtten inom EU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande vari förespråkas att Sverige inom EU skall verka för en ökad harmonisering av den konsumenträttsliga lagstiftningen. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 2 (fp).

Bakgrund

Sedan 1980-talet har en rad olika rättsakter, huvudsakligen direktiv, beslutats inom EU på det konsumenträttsliga området. Direktiven kan delas in i två huvudgrupper: dels horisontella direktiv med allmänna bestämmelser om exempelvis vilseledande reklam och prismärkning, dels vertikala direktiv som reglerar olika sektorer eller försäljningsmetoder, exempelvis hemförsäljning och avtal om time-share. Vissa av dessa direktiv är utformade som s.k. minimiharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna är oförhindrade att behålla eller införa regler till konsumenternas fördel utöver vad direktivet föreskriver, så länge bestämmelserna är förenliga med EGRätten i övrigt. Andra direktiv är utformade som harmoniseringsdirektiv som inte kan frångås av medlemsländerna. Blandformer förekommer även.

Motionen

Martin Andreasson m.fl. (fp) anför i motion 2004/05:L336 att Sverige bör verka mer kraftfullt för att befintlig och kommande konsumenträttslig lagstiftning utformas på ett enkelt och enhetligt sätt. För att uppnå en gemensam marknad som har konsumenternas förtroende måste, menar motionärerna, konsumenträtten harmoniseras ytterligare. Enligt vad som anförs i motionen leder bara det faktum att det förekommer skillnader i den konsumenträttsliga lagstiftningen i EU:s medlemsländer i många fall till ett psykologiskt hinder för konsumenterna att handla i andra länder. Det är således inte skillnaderna i sak, utan det förhållandet att det över huvud taget finns skillnader, som får konsumenter att tveka inför gränsöverskridande handel. Enligt motionärerna bör därför konsumenträtten harmoniseras på en hög och gemensam nivå i större utsträckning än vad som är fallet i dag. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 3).

Tidigare ställningstaganden

Regeringen överlämnade våren 2002 skrivelsen 2001/02:148 Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU till riksdagen. Vad gäller frågan om den framtida utformningen av den konsumenträttsliga lagstiftningen på EU-nivå anförde regeringen att gemensamma regler med hög konsumentskyddsnivå gynnar utvecklingen av en konkurrenskraftig marknad med bredare utbud, större valmöjligheter och ökad prispress. Gemensamma regler gör det dessutom, anfördes det vidare, lättare för konsumenterna att få grepp om sina rättigheter. Att sträva efter gemensamma regler var således angeläget på områden där splittrade nationella regler hindrar utvecklingen av den inre marknaden. Gemensamma regler med hög skyddsnivå blir också viktiga i samband med att den europeiska gemenskapen utvidgas till att omfatta nya länder. Regeringen drog mot den nu redovisade bakgrunden slutsatsen att Sverige bör verka för att ett gemensamt konsumentskydd kommer till stånd inom den gemensamma marknaden så långt det är möjligt och rimligt. Konsumentskyddet skall, anförde regeringen, vara det bästa möjliga, och inriktningen skall vara att uppnå en marknad som är på konsumenternas villkor i lika hög grad som företagets. Fullt ut harmoniserade regler är dock, enligt skrivelsen, inte alltid det mest ändamålsenliga. Frågan om harmoniseringsgrad måste således, på såväl det marknadsrättsliga som det civilrättsliga området, bedömas från fall till fall med hänsyn till det aktuella ämnet för lagstiftning och vad som mest gynnar konsumenternas intressen.

Utskottet ställde sig, i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:LU28, bakom den redovisade inriktningen av regeringens arbete och underströk därvid vikten av att regeringen i kommande lagstiftningsarbeten verkar för att konsumentskyddet blir så starkt som möjligt, oavsett om det är fråga om minimiregler eller harmoniserade regler.

Motionsyrkanden med samma inriktning som det nu aktuella har därefter avstyrkts av utskottet i de av riksdagen godkända betänkandena 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet konstaterat tidigare skulle ett bifall till motionsyrkandet innebära ett avsteg från det ställningstagande som riksdagen gjorde våren 2002 vid behandlingen av regeringens skrivelse om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor på EU-nivå. Utskottet är inte heller nu berett att ställa sig bakom en sådan förändrad inriktning av regeringens arbete och föreslår därför att riksdagen avslår motion 2004/05:L336 yrkande 3.

Konsumentverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på förändringar av verksamheten vid Konsumentverket. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden och pågående arbete. Jämför reservation 3 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor och har huvudansvaret för att genomföra den statliga konsumentpolitiken. De övergripande målen för myndighetens verksamhet överensstämmer med de fem nationella mål för konsumentpolitiken som riksdagen beslutade om hösten 2001. Konsumentverket har även uppdrag inom energipolitiken och den regionala utvecklingspolitiken. Därutöver har verket också ett s.k. sektorsansvar för konsumentrelaterade miljö- och handikappfrågor. Konsumentombudsmannen (KO) är generaldirektör och chef för verket.

Konsumentverket och KO har tillsyn över ett stort antal lagar, bl.a. marknadsföringslagen, avtalsvillkorslagen, produktsäkerhetslagen, distansavtalslagen och paketreselagen. KO har vidare möjlighet att biträda enskilda konsumenter i tvister om finansiella tjänster och driva ärenden som gäller en grupp konsumenter, s.k. grupptalan, i Allmänna reklamationsnämnden.

Motionerna

Enligt vad som anförs i motion 2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m) är Konsumentverkets uppgifter alltför omfattande, vilket leder till splittring av verksamheten. Verkets myndighetsuppgifter bör, enligt motionärerna, skiljas från verkets övriga uppgifter. Myndighetsfunktionen bör vidare begränsas till produktkontroll och tillsyn över efterlevnaden av den konsumenträtts-

liga lagstiftningen. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall ges i uppdrag att avyttra förlags- och provtagningsverksamheten vid Konsumentverket (yrkande 5).

I motion 2004/05:L336 av Martin Andreasson m.fl. (fp) understryks vikten av att myndighetsutövningen vid Konsumentverket separeras från uppgiften att genom opinionsbildning företräda konsumenterna på marknaden. En bättre uppdelning av dessa olika uppgifter skulle, menar motionärerna, främja marknadens funktionssätt. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av en renodling av Konsumentverkets myndighetsutövning (yrkande 8).

Också Yvonne Andersson m.fl. (kd) anser i motion 2004/05:L360 att de myndighetsutövande uppgifterna vid Konsumentverket bör separeras från de opinionsbildande uppgifterna. Verksamheten bör i stället begränsas till rent produktkontrollerande uppgifter samt tillsyn över den konsumenträttsliga lagstiftningens efterlevnad. Motionärerna anser att den framtida verksamheten och organisationen vid verket bör utredas. I det sammanhanget bör också övervägas hur de opinionsbildande uppgifterna kan skötas av andra aktörer. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 2).

Tidigare ställningstaganden

Motionsyrkanden med motsvarande inriktning avstyrktes av utskottet i samband med att nu gällande mål för konsumentpolitiken lades fast hösten 2001 (bet. 2001/02:LU2). Utskottet utgick därvid från att verkets organisation och uppgifter kontinuerligt skulle komma att diskuteras inom ramen för myndighetsdialogen och att regeringen därvid tog de initiativ som visade sig vara erforderliga.

Utskottet avstyrkte senaste motsvarande motioner i de av riksdagen godkända betänkandena 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att frångå sina tidigare ställningstaganden vad gäller verksamheten vid och organisationen av Konsumentverket. I likhet med vad utskottet gjorde våren 2004 förutsätter dock utskottet att motionsspörsmålen kommer att aktualiseras under det fortsatta arbetet med att utarbeta en konsumentpolitisk strategi för tiden efter år 2005.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L291 yrkande 5, 2004/05:L336 yrkande 8 och 2004/05:L360 yrkande 2.

Konsumentvägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller konsumentvägledning. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 4 (fp, v) och särskilt yttrande 1 (v).

Bakgrund

Kommunal konsumentvägledning förekommer i dag i omkring 260 av landets 290 kommuner. Verksamheten är frivillig och varierar från kommun till kommun i fråga om innehåll, omfattning och organisation. Det förekommer att kommuner på olika sätt samarbetar och har gemensam konsumentvägledning. Inom ramen för den kommunala konsumentvägledningen kan förekomma dels direktrådgivning, dvs. efterfrågestyrd information om konsumentlagar, stöd vid tvister, ekonomiska råd och köpråd direkt till enskild konsument, dels långsiktigt förebyggande arbete, dvs. marknadsbevakning samt kontakter med och information till skolor, näringsliv och organisationer.

Vid sidan av konsumentvägledningen är kommunerna, enligt 1 § första stycket skuldsaneringslagen (1994:334), skyldiga att inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer, s.k. budget- och skuldrådgivning.

Motionerna

Tasso Stafilidis (v) anser i motion 2004/05:L354 att det är angeläget att den kommunala konsumentvägledningen byggs ut och stärks så att hela befolkningen får tillgång till lokal konsumentvägledning. Det bör, enligt motionären, tillsättas en utredning med uppgift att se över möjligheten att lagstifta om obligatorisk konsumentvägledning i kommunerna. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Enligt vad som anförs i motion 2004/05:L336 av Martin Andreasson m.fl. (fp) möter ekonomiskt svaga grupper i samhället, bl.a. ensamstående föräldrar och människor med otrygga anställningsförhållanden, nya svårigheter. Konsumentpolitiken bör, enligt motionärerna, uppmärksamma dessa förhållanden och erbjuda stöd till dessa hushåll. I motionen förordas att bl.a. Konsumentverket skall utveckla uppsökande verksamhet för att nå ut med information till de fattigaste hushållen. Motionärerna begär ett tillkännagivande om vikten av konsumentvägledning för ekonomiskt svaga grupper (yrkande 7).

I motion 2004/05:L360 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) finns ett motsvarande yrkande (yrkande 3).

Tidigare ställningstaganden

Frågor rörande lokal konsumentverksamhet har varit föremål för överväganden i anslutning till samtliga konsumentpolitiska beslut. De uttalanden som därvid gjorts innebär att kommunerna har en central roll på detta område och att den kommunala konsumentvägledningen bör stärkas.

Konsumentpolitiska kommittén gjorde i sitt slutbetänkande (SOU 2000:29) *Starka konsumenter i en gränslös värld* bedömningen att den lokala konsumentverksamheten är en av grundstenarna i det konsumentpolitiska systemet och en förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli framgångsrik. Med hänsyn bl.a. till att närmare en miljon av landets innevånare saknade lokal konsumentverksamhet och att verksamheten i många fall var mycket varierande till kvalitet, ansåg kommittén att kommunal konsumentverksamhet borde göras till en obligatorisk uppgift för kommunerna. Kommittén menade vidare att Konsumentverkets stöd borde utökas och förstärkas samt att staten borde bidra till finansieringen av kommunernas kostnader för löner och driftskostnader m.m. med 50 %.

I den proposition som låg till grund för 2001 års konsumentpolitiska beslut konstaterade regeringen att den kommunala konsumentvägledningen är nödvändig och att det är viktigt att alla människor i Sverige har tillgång till sådan verksamhet (prop. 2000/01:153). Ambitionen måste, anfördes det vidare, vara att alla kommuner tillhandahåller konsumentvägledning som håller hög kvalitet. När det gäller Konsumentpolitiska kommitténs förslag att göra kommunal konsumentvägledning obligatorisk för kommunerna konstaterade regeringen att förslaget i denna del innebar en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Enligt regeringens uppfattning var det viktigt att alla sådana inskränkningar övervägs noggrant och endast godtas om starka skäl talar därför. Regeringen gjorde bedömningen att det då inte fanns sådana skäl för att inskränka den kommunala självbestämmanderätten och införa obligatorisk kommunal konsumentvägledning. I stället var det angeläget att arbeta för att kvaliteten på vägledningen kan fortsätta att utvecklas. En sådan kvalitetshöjning uppnås, menade regeringen, inte nödvändigtvis med hjälp av lagstiftning, utan borde ske på frivillig väg genom olika former av samarbete och eventuellt hjälp av förbättrat statligt stöd.

Utskottet delade i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:LU2 regeringens uppfattning vad gäller vikten av lokal konsumentvägledning och behovet av obligatorisk kommunal konsumentvägledning. Om det visade sig att det skulle föreligga behov av lagstiftning på området förutsatte utskottet att regeringen omgående återkom till riksdagen i frågan. Riksdagen följde utskottet.

Motionsyrkanden med krav på riktade insatser till vissa hushåll har avstyrkts av utskottet tidigare, senast våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8 med hänvisning till att det inte förelåg någon avgörande motsättning mellan inriktningen på regeringens arbete och motionsönskemålen.

Pågående arbete

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken framhålls att lokal konsumentverksamhet är en förutsättning för en framgångsrik konsumentverksamhet och att det är kommunerna som har bäst förutsättningar att svara för den lokala verksamheten. Det finns dock, anförts det, skäl att analysera om inte Konsumentverket genom rikstäckande telefonupplysning skulle kunna svara för viss enklare konsumentvägledning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att frånga sitt tidigare ställningstagande vad gäller frågan om obligatorisk kommunal konsumentvägledning. Däremot utgår utskottet från att frågan kommer att aktualiseras under det pågående arbetet med att utarbeta en konsumentpolitisk strategi för tiden efter år 2005. Skulle det därvid visa sig att det föreligger skäl att på nytt överväga spörsmålet, utgår utskottet från att regeringen tar initiativ därtill.

När det sedan gäller de frågeställningar som tas upp i motionerna 2004/05:L336 yrkande 7 och 2004/05:L360 yrkande 3 kan utskottet inte heller nu finna att det skulle föreligga någon avgörande motsättning mellan motionärernas uppfattning och inriktningen av regeringens arbete på området. Det saknas därför skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L336 yrkande 7, 2004/05:L354 och 2004/05:L360 yrkande 3.

Konsumentorganisationernas uppgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller konsumentorganisationerna och deras uppgifter. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservationerna 5 (m, fp, kd, c) och 6 (fp, c).

Motionerna

Monica Green (s) påpekar i motion 2004/05:L252 att det i Sverige finns starka intresseorganisationer inom i stort sett alla samhällsområden. Däremot saknas en stark, riksomfattande och folkligt förankrad konsumentrörelse som motvikt till producenternas ofta större resurser och kunskap. Frivilliga organisationer måste givetvis, anförts det, hämta sin kraft ur enskilda individers engagemang. Stat och kommun kan dock underlätta på olika sätt för enskilda att engagera sig. I motionen begärs ett tillkännagivande om att det behövs en stark och pådrivande konsumentrörelse.

I motion 2004/05:L386 av Christina Axelsson m.fl. (s) anfördes att det ibland är bra att staten företräder konsumenterna, men att det även behövs aktiva frivilliga konsumentorganisationer. Dessa kan, menar motionärerna, driva konsumentfrågorna på basplanet i butiker, bostadsområden och på arbetsplatser. Motionärerna anser att de konsumentorganisationer som är aktiva i dag och som kan komma att byggas upp i framtiden behöver stöd från samhället för att kunna företräda de svenska konsumenterna inrikes, inom EU och i internationella sammanhang. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av samhälleligt stöd till frivilliga konsumentorganisationer.

Martin Andreasson m.fl. (fp) framhåller i motion 2004/05:L336 att konsumentfrågorna i Sverige har kommit att i det närmaste monopoliseras av stat och kommun, medan det i många andra länder finns stora och starka konsumentorganisationer. Enligt vad som anfördes i motionen behövs ett organiserat, frivilligt engagemang bland konsumenterna. En större del av de resurser som i dag läggs på myndigheter bör därför fördelas till det civila samhället. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 9).

Även Yvonne Andersson m.fl. (kd) anser i motion 2004/05:L360 att en större del av de resurser som anslås till myndigheter bör fördelas till det civila samhället. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 4).

Liknande synpunkter förs fram i motion 2004/05:MJ332 av Lennart Fremling m.fl. (fp). Genom att stärka det civila samhället blir det, anser motionärerna, lättare att nå ut med livsviktig information till grupper som av olika skäl inte vänder sig till kommunal konsumentvägledning. På livsmedelsområdet är detta av avgörande vikt inte bara från konsumentens synpunkt utan även ur ett folkhälsoperspektiv. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 8).

I samma motion anfördes vidare att det i dag går att se en utveckling mot att de stora butikskedjorna i allt större utsträckning ökar sitt utbud av egna varumärken. Detta har, menar motionärerna, en rad negativa effekter. Konsumentorganisationerna bör därför ges ett riktat och tillfälligt stöd för att kunna granska effekterna av denna märkning ur ett konsumentperspektiv. På så sätt kan debatten kring denna förändring av livsmedelsmarknaden underlättas. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 7).

Tidigare ställningstaganden

I den proposition med förslag till nationella mål för konsumentpolitiken som behandlades av utskottet hösten 2001 anfördes att folkrörelsernas och övriga ideella organisationers deltagande i konsumentpolitiken är viktigt och önskvärd. Ett sådant deltagande tillför, anfördes det vidare, kunskap och en nödvändig lokal förankring och kan bidra till en livaktig dialog mellan medborgare, politiker och myndigheter. Enligt regeringens uppfattning var det också viktigt att konsumenterna så långt som möjligt representeras av egna företrädare. I propositionen framhölls också att det är en viktig demo-

kratisk fråga att de organisationer som arbetar med konsumentfrågorna också får möjlighet till inflytande och delaktighet i politikens utformning. Regeringen gjorde bedömningen att de båda paraplyorganisationerna Sveriges Konsumentråd och Sveriges Konsumenter i samverkan även fortsättningsvis borde få statligt ekonomiskt stöd för sin verksamhet och att ungdomsorganisationer bör ges särskild möjlighet att arbeta med konsumentfrågor.

Utskottet delade i det av riksdagen godkända betänkandet 2001/02:LU2 helt regeringens syn på konsumentorganisationerna och deras betydelse för konsumentpolitiken. Utskottet anförde därvid bl.a. att ett viktigt instrument för att nå inflytande är ekonomiska resurser.

Pågående och aviserat arbete

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken understryks att fler organisationer bör involveras i det konsumentpolitiska arbetet. Organisationerna Sveriges Konsumentråd och Sveriges Konsumenter i Sverige bör, anfördes det, få fortsatt finansiellt stöd. Förutsättningarna och ändamålen för stödet bör dock ses över. I sammanhanget bör även nämnas att regeringen, enligt vad som anfördes i promemorian, avser att se över den generella folkrörelsepolitiken för att få en bättre översikt över de olika statliga insatser som görs och som är riktade mot föreningslivet. Syftet skall vara att skapa förutsättningar för ett samlat synsätt och agerande från statens sida när det gäller såväl villkor och förutsättningar för föreningsverksamheten som relationer till folkrörelser och föreningar av olika slag.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller motionerna 2004/05:L252 och 2004/05:L386 kan utskottet, i likhet med vad utskottet funnit tidigare (jfr bet. 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8), inte se att det föreligger någon motsättning mellan motionärernas uppfattning och inriktningen av regeringens arbete på området. Motionerna bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

När det sedan gäller motionerna 2004/05:L336 yrkande 9, 2004/05:L360 yrkande 4 och 2004/05:MJ332 yrkande 8 konstaterar utskottet att innebörden av motionerna är att det offentliga engagemanget på konsumentområdet skall trappas ned. Utskottet delar inte denna uppfattning.

Utskottet har för sin del givetvis inget att erinra mot att konsumentorganisationerna på olika sätt uppmärksammar det spörsmål som tas upp i motion 2004/05:MJ332 yrkande 7. I den mån ekonomiskt stöd från staten skall utgå för sådan verksamhet torde få avgöras inom ramen för handhavandet av anslag 40:5 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 24.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L252, 2004/05:L336 yrkande 9, 2004/05:L360 yrkande 4, 2004/05:L386 och 2004/05:MJ332 yrkandena 7 och 8.

Konsumentforskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller konsumentforskning. Utskottet anser att det inte föreligger någon motsättning mellan motionsönskemålet och inriktningen av regeringens arbete på området.

Motionen

I motion 2004/05:L385 av Christina Axelsson m.fl. (s) anför att för att de konsumentpolitiska målen skall kunna uppnås krävs att såväl utbildningsväsendet som andra offentliga och privata verksamheter inom konsumentområdet genomsyras av dessa mål. Det behövs, menar motionärerna, s.k. konsumentkluster bestående av konsumenter, producenter, universitet och högskolor, eller med andra ord s.k. Consumer Valleys. Motionärerna framhåller särskilt verksamheten vid Centrum för konsumentvetenskap i Göteborg. I motionen begärs ett tillkännagivande om vikten av konsumentforskning och att forskningsrönen sprids till konsumenterna.

Pågående arbete

Kunskapsbyggande är ett av de sex områden som, enligt vad som föreslås i departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken, bör prioriteras inom ramen för den konsumentpolitiska strategin för tiden efter år 2005. Ansvar och inriktning bör anges tydligare, bl.a. genom att Konsumentverket ges huvudmannskapet för uppgiften. Vidare bör ett nytt forskningsanslag övervägas.

Utskottets ställningstagande

Ett av de fem mål för konsumentpolitiken som lades fast av riksdagen år 2001 är att konsumenterna skall ha tillgång till god vägledning, information och utbildning, det s.k. kunskapsmålet. Regeringen har som delmål under detta kunskapsmål bl.a. angett att konsumentforskningen skall stödjas (prop. 2000/01:135 s. 57 f.). Inom ramen för detta delmål har regeringen från anslaget 40:5 Åtgärder på konsumentområdet under flera år anslagit medel till Centrum för konsumentvetenskap vid Göteborgs universitet.

I sammanhanget bör vidare nämnas att det nyligen har inrättats ett vetenskapligt råd vid Konsumentverket. Rådet skall bidra med analyser och synpunkter som rör utvecklingen på konsumentområdet samt underlätta för verket att, på sina ansvarsområden, ta del av aktuell och relevant forskning.

Mot bakgrund av vad som nu har redovisats kan utskottet inte finna annat än att inriktningen av regeringens arbete på området ligger väl i linje med motionsönskemålet. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 2004/05:L385 är inte påkallad, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Funktionshindrade konsumenter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller funktionshindrade konsumenter. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden och pågående arbete. Jämför reservation 7 (fp).

Bakgrund

Våren 2000 beslutade riksdagen om en nationell handlingsplan för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79, bet. SoU14, rskr. 240). De nationella målen för handlingsplanen är följande.

- En samhällsgemenskap med mångfald som grund.
- Att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.
- Jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Handlingsplanen sträcker sig fram till år 2010 och spänner över alla samhällsområden. Arbetet skall särskilt inriktas på att identifiera hinder och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder, att förebygga och bekämpa diskriminering av personer med funktionshinder och att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande. I anslutning till att riksdagen lade fast målen för den nationella handikappolitiken utsågs ett antal myndigheter, däribland Konsumentverket, till sektorsmyndigheter på handikappområdet.

Motionen

I motion 2004/05:L336 av Martin Andreasson m.fl. (fp) framhålls att konsumentpolitiken måste utgå från ett individperspektiv. Det är, anför motionärerna, viktigt att uppmärksamma de särskilda frågor som rör funktionshindrades situation inom konsumentpolitiken, exempelvis fysisk tillgänglighet i butiksmiljö och möjligheter för rörelsehindrade att göra uttag i bankomater. Motionärerna pekar även på vikten av att webbplatser är anpassade för synskadade och att källsorteringen anpassas till funktions-

hindrade. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförs i motionen om situationen för funktionshindrade konsumenter (yrkande 6).

Tidigare ställningstaganden

Frågan om funktionshindrades situation inom konsumentpolitiken behandlades i samband med att nu gällande nationella mål för konsumentpolitiken lades fast hösten 2001. I samband därmed väcktes motionsyrkanden med krav på införande av ytterligare ett konsumentpolitiskt mål, nämligen tillgänglighet för funktionshindrade. Utskottet delade därvid motionärernas uppfattning vad gäller vikten av att frågor kring tillgänglighet och användbarhet för konsumenter med någon form av funktionshinder uppmärksammas och beaktas också på det konsumentpolitiska området. Ett sådant synsätt låg, anförde utskottet, helt i linje med de då nyligen beslutade nationella målen för handikappolitiken. Utskottet pekade även på att de då föreslagna konsumentpolitiska målen var generellt utformade och således tog sikte på alla konsumenter, däribland även givetvis personer med funktionshinder. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att inom ramen för det då aktuella ärendet ställa sig bakom motionskraven på förändringar av de föreslagna nationella målen för konsumentpolitiken. Utskottet förut-satte dock att regeringen följde frågan och vidtog de åtgärder som visar sig vara erforderliga.

Motionsyrkanden med samma inriktning som det nu aktuella avstyrktes av utskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04: LU8.

Pågående och aviserat arbete

Som redovisats i det föregående anfördes Konsumentverket hösten 2001 uppgiften att vara sektorsmyndighet för konsumentrelaterade handikappfrågor. I regleringsbrevet för år 2002 fick Konsumentverket i uppdrag att definiera sin roll som sektorsansvarig myndighet för handikappolitiken och ta fram förslag till etappmål för hur myndigheten skall kunna uppfylla sin del av de handikappolitiska målen. Uppdraget redovisades i december 2002 i rapporten Tillgänglighet ur ett konsumentperspektiv. I rapporten finns förslag till en rad olika etappmål på området, bl.a. att senast år 2004 se över konsumentinflytandet och brukarmedverkan i det nationella och internationella standardiseringsarbetet, att senast år 2004 göra en problem- och behovsinventering vad gäller möjligheten för konsumenter med funktionshinder att källsortera och att senast år 2005 göra en problem- och behovsinventering med analys och åtgärdsförslag för att dagligvaruhandeln skall göras tillgänglig för konsumenter med funktionshinder.

Regeringen angav i regleringsbrevet för år 2004 att Konsumentverket skulle arbeta i enlighet med de förslag som verket redovisat inom ramen för sitt sektorsansvar för handikappolitiken. I regleringsbrevet för år 2005 har verket fått i uppdrag att, inom ramen för sitt sektorsansvar, genomföra

en omvärldsanalys i syfte att belysa vilka processer inom konsumentsektorn som påverkar möjligheterna att uppnå de handikappolitiska målen. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 15 september 2005.

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken anförs att en av utmaningarna för den framtida konsumentpolitiken är att alla människor i Sverige skall kunna vara konsumenter på goda villkor. Tillgänglighet för konsumenterna till varor och tjänster, information och kunskap samt råd bör därför öka. Mot den bakgrunden föreslås att ett av de tre delmålen på området skall vara att konsumentskyddet är på en hög nivå och tillgängligt för alla.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller de uttalanden som gjordes i samband med 2001 års konsumentpolitiska beslut och har således ingen annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av att funktionshindrades situation uppmärksammas inom konsumentpolitiken. Utskottet kan inte heller nu se att regeringen skulle ha någon annan uppfattning. Det råder således en bred samsyn i frågan. Som redovisats pågår också arbete på området som ligger väl i linje med motionsönskemålet.

Med hänsyn till det nu anförda bör riksdagen inte vidta någon åtgärd med anledning av motion 2004/05:L336 yrkande 6, som därför bör avslås.

Införande av konsumentbalk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på införande av en konsumentbalk. Utskottet hänvisar till att frågan redan har övervägts och därvid avvisats. Jämför reservation 8 (v).

Motionen

I motion 2004/05:L387 av Christina Axelsson m.fl. (s) anförs att det skall vara enkelt att hitta och förstå vilka rättigheter och skyldigheter man har som konsument. För att effektivisera lagstiftningen på det konsumenträttsliga området är det därför, menar motionärerna, önskvärt att samla all konsumentlagstiftning i en gemensam konsumentbalk. På så sätt skulle också konsumentorganisationerna få större möjligheter att på ett effektivt sätt ta till vara konsumentintresset. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall ta initiativ till att all konsumentlagstiftning samlas i en konsumentbalk.

Tidigare ställningstaganden

Frågan om införande av en konsumentbalk övervägdes för elva år sedan av Konsumentpolitiska kommittén. Kommittén pekade i sitt betänkande (SOU 1994:14) Konsumentpolitik i en ny tid, som överlämnades till regeringen i januari 1994, på en rad omständigheter som talade emot införandet av såväl en konsumentbalk som en mindre omfattande konsumentskyddslag, bl.a. att konsumenträtten är ett förhållandevis oenhetligt rättsområde, att reglerna är av mycket blandat slag och att det skulle bli svårt att samordna dem utan att besvärande systematiska brister uppkommer. Strävan efter enhetlig och konsekvent lagstiftning på nationell nivå försvarades även, enligt kommittén, av Sveriges internationella åtaganden, företrädevis EES-avtalet. Därtill kom att införandet av en konsumentbalk skulle kräva stora resurser. Nu angivna nackdelar var, enligt kommittén, så stora att man inte kunde ställa sig bakom tanken på att samla den konsumenträttsliga lagstiftningen i en balk. Däremot framhöll man vikten av att på andra sätt öka tillgängligheten till konsumenträtten, liksom möjligheterna för konsumenterna och näringslivet att få kunskap om och förstå rättsområdet. Flertalet remissinstanser delade kommitténs bedömning, och i den sedermera återkallade proposition 1994:/95:16 Den framtida konsumentpolitiken anslöt sig även regeringen till kommitténs uppfattning i frågan.

I proposition 1994/95:140 Konsumentpolitik i ny tid, som överlämnades till riksdagen i mars 1995, berördes frågan inte.

Ett motsvarande motionsyrkande avstyrktes av utskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet fann våren 2004 har frågan om införande av konsumentbalk redan övervägts och därvid avvisats. De skäl som anförts emot införandet av en sådan balk har, enligt utskottets mening, allttjämt bärkraft. Vad gäller de gemenskapsrättsliga aspekterna torde skälen emot en konsumentbalk ha accentuerats än mer. Utskottet ser inte heller nu skäl att på nytt utreda frågan och föreslår därför att riksdagen skall avslå motion 2004/05:L387.

Lagkostnadskommission

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande vari förordas att regeringen skall tillkalla en lagkostnadskommission. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstagande. Jämför reservation 9 (m).

Motionen

I motion 2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m) anförs att det nu är hög tid att göra en ny översyn av den konsumenträttsliga lagstiftningen i Sverige. Enligt motionärerna är många lagar om produktsäkerhet, producentansvar och konsumentskydd kloka, bra och angelägna. Regelmassan har dock vuxit betänkligt, vilket gjort det svårt för konkurrerande småföretag att utmana etablerade aktörer. Tvingande lagstiftning har alltid, anförs det, ett pris som konsumenterna i slutändan får betala. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall tillkalla en statlig lagkostnadskommission med uppdrag att dels klarlägga konsumentlagstiftningens kostnader för konsumenterna, dels se över behovet av lagstiftningen (yrkande 9).

Tidigare ställningstaganden

Ett motsvarande motionsyrkande avstyrktes av utskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8. Utskottet kunde därvid inte se någon nytta med den föreslagna kommissionen. Behovet av den i motionen ifrågasatta lagstiftningen hade sålunda, menade utskottet, prövats av riksdagen vid behandlingen av varje enskilt lagförslag. Att nu överpröva dessa ställningstaganden inom ramen för en kommission borde inte komma i fråga. Därtill kom att stora delar av den konsumenträttsliga lagstiftningen är styrd på EU-nivå. Utskottet erinrade slutligen om det kontinuerliga regel-förenklingsarbete som sedan några år tillbaka pågår inom Regeringskansliet och på myndighetsnivå.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att i dag ändra uppfattning i fråga om behovet av den föreslagna kommissionen och föreslår att riksdagen avslår motion 2004/05:L291 yrkande 9.

Konsumenträtt inom offentlig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som går ut på att den konsumenträttsliga lagstiftningens tillämpningsområde skall utvidgas till att även omfatta offentligt finansierad och styrd verksamhet. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 10 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

Under senare år har alltfler tjänster som tidigare tillhandahållits i offentlig regi utsatts för konkurrens. Verksamheterna har i allt större utsträckning kommit att utföras av privata företag eller av statliga eller kommunala bolag

på kommersiell basis. Tendensen har varit densamma över hela Europa. Syftet har varit att rationalisera och effektivisera verksamheten, att bättre ta tillvara resurser och att sänka kostnader. Förändringarna har normalt inte inneburit att staten eller kommunerna har släppt kontrollen över tjänster med allmänt intresse, dock att kontrollen nu sker i andra former.

I kölvattnet av den nu skisserade utvecklingen har frågan hur konsumentintresset skall kunna tillvaratas inom de avreglerade sektorerna aktualiserats. Vidare har diskuterats på vilket sätt man kan stärka ställningen för brukare av de tjänster som alljämt är föremål för offentlig styrning och finansiering.

Konsumenttjänstlagen

Konsumenttjänstlagen (1985:716) är, enligt 1 §, tillämplig på avtal om tjänster som näringsidkare utför åt konsumenter i fall då tjänsten avser 1. arbete på lösa saker, dock ej behandling av levande djur, 2. arbete på fast egendom, på byggnader eller andra anläggningar på mark eller i vatten eller på andra fasta saker och 3. förvaring av lösa saker, dock ej förvaring av levande djur. Enligt 1 a § avses med begreppet konsument en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Med näringsidkare avses en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten. Näringsidkarbegreppet kan också omfatta offentliga organ för det fall dessa ägnar sig åt verksamhet av en ekonomisk natur, exempelvis ett kommunalt affärsverk. Är det däremot fråga om arbeten m.m. som utförs som ett led i offentlig förvaltning under sådana förhållanden att det framstår som främmande att tala om att det föreligger ett privaträttsligt förhållande mellan näringsidkare och konsument, är lagen inte tillämplig (jfr prop. 1984/85:140 s. 141).

Konsumenttjänstlagen innehåller bestämmelser om bl.a. uppdragets utförande, näringsidkarens skyldighet att avråda från en tjänst, tilläggssarbete, fel i tjänsten, dröjsmål med tjänstens utförande, påföljder vid fel och dröjsmål, skadeståndsskyldighet för näringsidkaren och konsumenten, bestämning av priset för tjänsten, pristillägg, tid för betalning, dröjsmål med betalning, avbeställning av tjänsten och näringsidkarens rätt att kvarhålla föremålet för tjänsten. Lagen är i huvudsak tvingande till konsumentens förmån.

Av 4 § följer att näringsidkaren skall utföra uppdraget på ett fackmässigt sätt samt med tillbörlig omsorg ta tillvara konsumentens intressen och samråda med denne om det behövs. I vissa fall har näringsidkaren en skyldighet att avråda konsumenten från att låta utföra en tjänst. Enligt 9 och 10 §§ är en tjänst att anse som felaktig om resultatet av arbetet inte uppfyller kraven på fackmässighet, om resultatet inte stämmer överens med vad som har avtalats, om tjänsten har utförts i strid med marknadsförings- och produktsäkerhetslagarna, om resultatet inte stämmer överens med marknadsföring av tjänsten eller om näringsidkaren har underlåtit att lämna vissa

upplysningar. Näringsidkaren är, enligt 24 §, i dröjsmål med uppdragets utförande om detta inte avslutas inom överenskommen tid eller på den tid som är att anse som normal för den aktuella tjänsten.

För det fall tjänsten är att anse som felaktig har konsumenten, enligt 16 §, rätt att hålla inne betalningen som säkerhet för framtida krav, kräva avhjälpande av felet, erhålla prisavdrag, häva avtalet och erhålla skadestånd för den ekonomiska förlust som kontraktsbrottet har medfört. Ersättning för ideell skada kan däremot inte utgå. Motsvarande påföljder kan, enligt 25 §, komma i fråga vid näringsidkarens dröjsmål.

Som framgår är konsumenttjänstlagens tillämpningsområde begränsat. I praxis tillämpas dock lagen, eller i varje fall de principer som lagen bygger på, analogt även på andra tjänsteområden (se rättsfallet NJA 2002 s. 644 som gäller betalningsskyldigheten för en kursavgift där kursdeltagaren hoppat av kursen efter en tid).

Av rättspraxis följer att en brukare av en tjänst av offentligrättslig natur, exempelvis förskoleverksamhet, kan föra talan i allmän domstol med yrkande om återfående av avgiften under åberopande av brister i tjänsten, såvida rättsförhållandet i den aktuella delen har sådana privaträttsliga inslag att det kan anses föreligga ett ömsesidigt förpliktande avtal (se rättsfallet NJA 1998 s. 656 I).

Produktsäkerhetslagen

I produktsäkerhetslagen (2004:451), som trädde i kraft den 1 juli 2004, finns bestämmelser som syftar till att motverka att farliga varor och tjänster som tillhandahålls konsumenter inte orsakar skada på person. Lagen är tillämplig på konsumentvaror och konsumenttjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet samt konsumentvaror som tillhandahålls i offentlig verksamhet. I detta syfte får en näringsidkare åläggas att bl.a. lämna säkerhetsinformation eller förbjudas att tillhandahålla varor och tjänster. En näringsidkare kan också åläggas att lämna varningsinformation och att återkalla varan.

Lagen har ersatt 1988 års produktsäkerhetslag och genomför i svensk rätt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet (prop. 2003/04:121, bet. LU29) .

Motionerna

I motion 2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m) anförs att konsumentmakten är alltför svag när det gäller offentligt producerade och styrda tjänster. Nuvarande lagstiftning innebär vidare, menar motionärerna, påtagliga nackdelar vad gäller möjligheterna att överblicka regelverken. Dessutom föreligger risk att vissa tjänster faller utanför produktsäkerhetslagstiftningen. Den nuvarande produktsäkerhetslagen är vidare inte konkurrensneutral. Likartad verksamhet kan således komma att utsättas för olika slags kontroll. Enligt motionärerna bör det göras en översyn av lagstiftningen för att så långt som

möjligt göra den centrala konsumentlagstiftningen tillämplig också på offentligt tillverkade produkter och offentliga tjänster. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 10).

Martin Andreasson m.fl. (fp) framhåller i motion 2004/05:L336 att många av de tjänster som betyder mest för medborgarna i vardagen är offentligt producerade eller offentligt styrda. Den konsumentmakt och konsumenträtt som gäller för exempelvis kläder, livsmedel eller semesterresor gäller således inte, hävdas det i motionen, för sjukvård, utbildning, barnomsorg eller äldreboende. Samtidigt är såväl valfrihet som möjlighet att hävda sin rätt mot producenten minst lika viktigt på dessa områden. Motionärerna anser att man som "kund" i exempelvis barnomsorg eller äldreboende är helt utlämnad åt politiska eller administrativa beslut om omsorgens utformning. Den enda konsumentmakt som återstår är, anför det, att delta i allmänna val och hoppas på maktskifte eller att "rösta med fötterna" för det fall det inte finns alternativ på orten. För de flesta är dock detta, menar motionärerna, ett stort steg för att påverka sin situation vad gäller exempelvis mathållning, öppettider eller regler för semesterstängt. Motionärerna anser att ett tydligt kontrakt för innehåll och kvalitet i offentligt producerad tjänsteverksamhet där man som enskild brukare har rätt att hävda vissa utlovade villkor vore ett sätt att tillse att den enskilde även i fråga om skattesubventionerad, men avgiftsbelagd, verksamhet har en viss ställning som konsument. Man bör således ha rätt att reklamera kommunala tjänster som hemtjänst, färdtjänst och barnomsorg om man inte får det man betalar för. Även kvalitetskontrollen måste förstärkas och valmöjligheterna förbättras i den offentliga tjänsteverksamheten. I motionen anför det brukare av offentliga tjänster i vissa fall har rätt att föra civilrättslig talan. Detta är inte tillräckligt. I stället bör konsumentens rätt att föra talan utvidgas och göras till en självklar del av konsumentens ställning på marknaden. För att stärka konsumenternas ställning på den offentligt finansierade sektorn bör det, enligt vad som föreslås i motionen, göras en översyn av lagstiftningen för att så långt som möjligt ge bl.a. konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna av ekonomin (yrkande 4).

Även Yvonne Andersson m.fl. (kd) understryker i motion 2004/05:L360 att många av de tjänster som betyder mest för medborgarna i vardagen, exempelvis sjukvård, skola och äldreomsorg, är offentligt reglerade och att de således inte omfattas av den konsumentmakt och den konsumenträtt som gäller för andra varor och tjänster. I syfte att stärka konsumenternas ställning inom den offentligt finansierade sektorn bör det göras en översyn av lagstiftningen i syfte att så långt som möjligt ge bl.a. konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna i ekonomin. I motionen begärs ett tillkännagivande om att den konsumenträttsliga lagstiftningens tillämpningsområde skall utvidgas så att det omfattar offentligt finansierad och styrd verksamhet (yrkande 5).

I motion 2004/05:L331 av Ulf Holm m.fl. (mp) påpekas att det i dag finns en mängd olika varor och tjänster inom den offentliga sektorn som erbjuds under former som alltmer liknar vad som förekommer inom den konkurrensutsatta sektorn. Den starka och tydliga gränsdragning som funnits tidigare mellan privat och offentlig verksamhet håller alltså, menar motionärerna, på att suddas ut. Motionärernas grundsyn är att exempelvis sjukvård skall vara offentligt och solidariskt finansierad. Detta betyder dock inte, menar motionärerna, att brukarna inte skall kunna ställa krav på tjänsterna, krav som man tar för givna i det privata näringslivet. Enligt motionärerna har den svenska befolkningen blivit uppfostrad i att det enda sättet att påverka offentliga tjänster är att delta i de allmänna valen. I motionen anförts att det finns många exempel från andra länder på hur man har stärkt brukarinflytandet inom såväl privata som offentliga monopol. Det är, menar motionärerna, nu dags att Sverige höjer blicken för att säkerställa en säker konsumenträtt vid offentlig verksamhet. Motionärerna anser att produktsäkerhetslagen och konsumenttjänstlagen måste ändras så att lagarna även omfattar offentligt producerade tjänster och varor. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Motsvarande synpunkter förs fram i motion 2004/05:K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp). Motionärerna framhåller att rättspraxis numera har utvecklats i sådan riktning att det går att ställa civilrättsliga krav med anledning av brister i offentlig verksamhet. Vidare håller den tidigare skarpa gränsdragningen mellan offentliga och privata tjänster på att suddas ut. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall ta initiativ till en översyn av den konsumenträttsliga lagstiftningen i syfte att så långt som möjligt ge bl.a. konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna i ekonomin (yrkande 6).

Tidigare ställningstaganden

Vad först gäller frågan om produktsäkerhetslagens tillämpningsområde erinrar utskottet om att motionsspörsmålet var föremål för överväganden av Produktsäkerhetsutredningen i dess slutbetänkande (SOU 1994:150) Produktsäkerhet i offentlig verksamhet, som överlämnades till regeringen i december 1994. Utredningen ansåg att starka skäl talade för att inte låta tjänster tillhandahållna i offentlig verksamhet omfattas av lagen. Utredningen hänvisade därvid till att en stor del av dessa tjänster har karaktären av myndighetsutövning och att det knappast kunde komma i fråga att låta den typen av tjänster kontrolleras och bli föremål för åtgärder inom ramen för produktsäkerhetslagen. Därutöver framhöll utredningen att det under utredningsarbetet inte hade framkommit att det skulle finnas något behov av att låta lagen bli tillämplig även på tjänster som tillhandahålls inom den offentliga sektorn. Därtill kom att offentliga tjänster i hög grad är föremål för specialreglering, både genom lagar och författningar och myndighetsbeslut på lägre nivå. Produktsäkerhetslagen skulle därmed i vilket fall som

helst komma att sättas ur spel i stor utsträckning i fråga om offentliga tjänster. Regeringen ansåg att övervägande skäl talade mot att låta produktsäkerhetslagen omfatta tjänster på det offentliga området. Något sådant förslag lades därför inte fram (prop. 1995/96:123). Utskottet delade regeringens bedömning och riksdagen följde utskottet (bet. 1995/96:LU21).

Utskottet har därefter vid ett flertal tillfällen avslagit motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella (se bl.a. de av riksdagen godkända betänkandena 1995/96:LU26, 1996/97:LU13, 1997/98:LU21, 1998/99:LU10, 1999/2000:LU5, 2001/02:LU2, 2002/03:LU9, 2003/04:LU8 och 2003/04:LU29). Utskottet har därvid i huvudsak hänvisat till att sådana offentliga tjänster som det är fråga om i hög grad är föremål för specialreglering och att det inte framkommit något behov av att låta lagen bli tillämplig på tjänster som tillhandahålls inom den offentliga sektorn.

Fråga om den civilrättsliga lagstiftningens tillämplighet på verksamhet inom offentlig sektor berördes av regeringen i den proposition med förslag till nationella mål för konsumentpolitiken som överlämnades till riksdagen i juni 2001 (prop. 2000/01:135). Regeringen konstaterade därvid att civilrättsliga regler fått ökad betydelse inom flera av de offentligt reglerade tjänsteområdena genom Högsta domstolens resonemang i rättsfallet NJA 1998 s. 656 I. Detta fick dock inte, menade regeringen, leda till att medborgarperspektivet i den politiska diskussionen gick förlorat. Det vore således olyckligt med en utveckling som betonar konsumentrollen på bekostnad av rollen som medborgare. En vanlig kritik som, enligt vad som anfördes i propositionen, riktas mot begreppet kund eller konsument är att det inte pekar på det medansvar och den delaktighet i tjänsternas utformning som den som tar emot offentliga tjänster har. Den idealtypiske kunden visar således, anfördes det vidare, sitt missnöje genom att byta producent, medan den idealtypiske brukaren påverkar producenten att förbättra den befintliga verksamheten. Även i fråga om tjänster där den offentliga finansieringen numera är begränsad kan det således, enligt regeringen, finnas ett allmänintresse av att diskutera tjänsternas utformning för att tillgodose allas rätt till en viss grundläggande standard. Nivån på denna standard är, framhölls det, en politisk fråga där alla medborgare skall ha rätt att lämna synpunkter.

Vad regeringen anförde i propositionen föranledde inga erinringar från riksdagens sida (bet. 2001/02:LU2).

Senast avstyrktes motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8.

Pågående arbete

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken anfördes sammanfattningsvis att det finns grundläggande principiella skillnader mellan tjänster som tillhandahålls inom ramen för ett privaträttsligt avtalsförhållande och de tjänster som utgör en del av den offentliga kärnverksamheten, exempelvis sjukvård och skola. En utvidgning av det

civilrättsliga konsumentskyddet till att även omfatta den typen av offentlig verksamhet är därför inte lämplig. Det är i stället, enligt promemorian, den offentligrättsliga lagstiftningen som bör förändras för det fall rättigheterna för brukarna av tjänsterna behöver stärkas.

Utskottets ställningstagande

Som framhölls våren 2004 då motionsspörsmålen senast behandlades har utskottet givetvis ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller önskvärdheten av att brukarnas ställning i fråga om offentligrättsligt reglerade tjänster stärks. Utskottet vidhåller dock sin tidigare uppfattning att den av motionärerna förordade ordningen – att göra den konsumenträttsliga lagstiftningen mer eller mindre direkt tillämplig inom offentligt reglerad verksamhet – knappast är någon framkomlig väg. Vad först gäller konsumenttjänstlagen erinrar utskottet om att lagens tillämplighet bygger på den grundläggande förutsättningen att det föreligger ett civilrättsligt avtal mellan en näringsidkare och en konsument om utförande av en tjänst som tillhandahålls i fri konkurrens på marknaden. Ett sådant motsvarande rättsförhållande och avtal föreligger inte mellan exempelvis en patient och ett landsting i fråga om sjukvård. Konsumenttjänstlagen är vidare utformad för hantverks- och förvaringstjänster och utskottet har för sin del allttjämt svårt att se hur exempelvis lagens fel- och dröjsmålsregler samt påföljdssystem över huvud taget skulle kunna bli direkt tillämpliga vid prövning av ärenden rörande exempelvis felbehandling av patienter inom sjukvården och bristfällig skolutbildning. Enligt utskottets mening är den av motionärerna förordade ordningen således inte en framkomlig väg i syfte att stärka den enskildes ställning, och utskottet kan inte heller nu ställa sig bakom förslaget.

När det sedan gäller produktsäkerhetslagens tillämplighet på offentliga tjänster finner utskottet inte skäl att i dag ändra uppfattning i frågan.

Med anledning av vad som anförts i någon av de aktuella motionerna om att brukare av offentliga tjänster skulle vara utlämnade åt politiker och tjänstemän vill utskottet, utan att gå in på detaljer, peka på att det finns såväl speciallagstiftning till skydd för brukarna som en rad olika myndigheter och organ som har till uppgift att utöva tillsyn och att pröva anmälningar om fel har begåtts. Kommunala beslut kan vidare angripas genom såväl kommunal- som förvaltningsbesvär. Därtill kommer den tillsyn som Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern utövar samt den skadeståndsskyldighet som kan följa enligt 3 kap. 2 och 3 §§ skadeståndslagen (1972:207).

I sammanhanget vill utskottet därutöver peka på det utvecklingsarbete som sedan några år tillbaka bedrivits inom Svenska Kommunförbundet och vissa kommuner med införande av kvalitetsgarantier och klagomålshantering. Att man på detta sätt anlägger ett konsumenträttsligt perspektiv när det gäller offentligrättsligt reglerade tjänster kan utifrån lagutskottets utgångspunkter inte anses annat än positivt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L291 yrkande 10, 2004/05:L331, 2004/05:L336 yrkande 4, 2004/05:L360 yrkande 5 och 2004/05:K459 yrkande 6.

Konsumenttjänstlagens tillämpningsområde

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden vari förordas att konsumenttjänstlagens tillämpningsområde utvidgas. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför särskilt yttrande 2 (fp).

Bakgrund

Som redovisats närmare i föregående avsnitt är konsumenttjänstlagen i huvudsak tillämplig på hantverks- och förvaringstjänster. I rättspraxis tillämpas dock lagen i viss mån analogt även på andra tjänster som formellt sett inte omfattas av lagens tillämpningsområde (se exempelvis rättsfallet NJA 2002 s. 644). Konsumentpolitiska kommittén föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 2000:29) *Starka konsumenter i en gränslös värld* att konsumenttjänstlagen skulle ses över i syfte att bredda lagens tillämpningsområde till att omfatta även nyttigheter såsom el, vatten, gas och telefoni. Någon sådan översyn har ännu inte kommit till stånd. Däremot har konsumentskyddet stärkts sektorsvis på en rad olika områden. Som exempel kan därvid nämnas lagen (2003:862) om finansiell rådgivning till konsumenter och konsumentskyddsreglerna i 11 kap. ellagen (1997:857).

Motionerna

I motion 2004/05:L317 av Sonia Karlsson och Christina Axelsson (båda s) anfördes att konsumenttjänstlagens tillämpningsområde bör utvidgas till att omfatta elleveranser, bredband och andra Internetuppkopplingar, digitala TV-sändningar, telefoni och juridiska tjänster. I lagen bör också införas bestämmelser som innebär att en konsument i tvister som gäller fortlöpande tjänster inte bör kunna råka ut för avstängning av tjänsten så länge tvisten pågår. Sålunda bör konsumenten kunna hålla inne betalning för tjänsten genom att deponera pengar på ett särskilt konto i bank eller hos länsstyrelsen. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Kaj Nordquist (s) anser i motion 2004/05:L380 att konsumenttjänstlagen bör ses över i syfte att klarlägga om lagens tillämpningsområde bör utvidgas till att omfatta tjänster som rådgivnings- och provningsverksamhet samt nyttigheter såsom el, vatten, gas, telefon och Internet. Vidare bör införas regler i lagen om att en tjänst som diskriminerar vissa användare betraktas som felaktig. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Pågående arbete

I september 2004 anordnades inom Regeringskansliet en hearing om det civilrättsliga konsumentskyddet på tjänsteområdet med företrädare för en lång rad organisationer och myndigheter. Vid hearingen diskuterades huruvida det finns anledning att bredda konsumenttjänstlagens tillämpningsområde eller om konsumentskyddet i stället bör stärkas genom sektorsvis lagstiftning. Som en uppföljning av hearingen gav Konsumentverket i oktober 2004 in en framställning till regeringen vari förespråkas en breddning av konsumenttjänstlagens tillämpningsområde till att omfatta bl.a. telekommunikationstjänster, elleveranser, flyttjänster, motionstjänster, husbesiktningar, frisörtjänster och upplevelsetjänster.

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken görs bedömningen att det bör initieras en översyn av det civilrättsliga konsumentskyddet inom tjänstesektorn. Översynen bör bl.a. syfta till att klarlägga om en analog i stället för direkt tillämpning av konsumenttjänstlagen skulle vara otillräcklig eller på något sätt kunna leda till rättsförluster för enskilda konsumenter. Inom ramen för detta arbete bör det, anföras det vidare, om så bedöms nödvändigt föreslås möjliga lösningar för att stärka det civilrättsliga konsumentskyddet på området.

Därutöver kan nämnas att Konsumentverket i regleringsbrevet för år 2002 fick i uppdrag att genomföra systematiska studier av marknader som nyligen öppnats för konkurrens. Studierna skulle genomföras med ett tydligt konsumentperspektiv i samarbete med Konkurrensverket och övriga berörda sektorsmyndigheter. Som ett led i genomförandet av uppdraget har Konsumentverket, Konkurrensverket samt Post- och telestyrelsen utarbetat rapporten Konsekvenser för konsumenterna av nyligen konkurrensutsatta marknader – telemarknaden, som överlämnades till regeringen i december 2003. I rapporten föreslås bl.a. att konsumenttjänstlagens tillämplighet på kommunikationsrelaterade tjänster bör bli föremål för överväganden. I regleringsbrevet för år 2004 fick Konsumentverket i uppdrag att göra en summering av de erfarenheter man gjort och att lämna förslag till åtgärder på området för framtida studier. Uppdraget redovisades i december 2004 i rapporten Nyligen konkurrensutsatta marknader – en erfarenhetssummering (PM 2004:20).

I regleringsbrevet för år 2005 har Konsumentverket fått i uppdrag att analysera förekomsten och behovet av konsumentinformation på nyligen konkurrensutsatta marknader. Uppdraget skall redovisas senast den 15 oktober 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det pågår och har aviserats arbete som ligger väl i linje med önskemålet om en utvidgning av konsumenttjänstlagens tillämpningsområde. Utskottet förutsätter att spörsmålet kommer att övervägas inom ramen för det kommande arbetet utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida.

Vad gäller övriga frågor som tas upp i motionerna i fråga om felreglerna i konsumenttjänstlagen och möjligheten att vid tvist deponera betalning utgår utskottet från att regeringen, om det skulle visa sig att det föreligger behov av lagstiftning på området, tar erforderliga initiativ utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida i saken.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L317 och 2004/05:L380.

Översyn av konsumentköplagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på en översyn av konsumentköplagen. Utskottet ser inte något behov av den begärda översynen.

Motionen

I motion 2004/05:L228 av Lars Gustafsson (kd) framhålls att konsumentköplagen innehåller en omvänd bevisbörda, vilket medför att lagen under vissa omständigheter kan missbrukas till konsumentens fördel. Detta måste, menar motionären, förhindras. Enligt vad som anføres i motionen behövs det en översyn av konsumentköplagen så att en rimligare jämvikt i fråga om bevisbörda uppnås mellan köpare och säljare. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att det av allmänna processrättsliga regler följer att det är konsumenten som har bevisbördan för att en vara är felaktig i konsumentköplagens mening och att felet är ursprungligt, dvs. att det förelåg redan vid leveransen. Som påpekas i motionen gäller dock i vissa situationer en omvänd bevisbörda vad gäller frågan om ett fel är ursprungligt eller ej. Sålunda föreskrivs i 20 a § konsumentköplagen att ett fel, som visar sig inom sex månader från leveransen skall anses ha funnits vid avlämnandet, dvs. vara ursprungligt, om inte annat visas eller detta är oförenligt med varans eller felets art. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2002 och genomför i svensk rätt artikel 5.3 i det s.k. konsumentköpsdirektivet (prop. 2001/02:134, bet. LU33). Direktivet är tvingande i detta avseende.

Den av motionären förespråkade ändringen kräver således en ändring av direktivet. Utskottet ser inte något skäl att förorda att regeringen inom EU skall driva en sådan linje. Inte heller i övrigt bör motionen föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L228.

Avtalsvillkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på lagstiftning om information vid ändring av avtalsvillkor under pågående avtalstid.

Motionen

I motion 2004/05:L332 av Ulf Holm (mp) anförs att det har blivit allt vanligare att man som konsument måste godkänna avtal eller får besked om att avtalsvillkor har ändrats. Att konsumenterna får mindre tid att sätta sig in i betydelsen av dessa avtalsvillkor som man mer eller mindre är tvungen att godta för att få tillgång till en viss vara eller tjänst är, menar motionären, ett allvarligt problem. Motionären anser att det bör införas en ordning som innebär att samtliga avtal med tillhörande villkor, som är längre än en viss textmassa eller med en teckenstorlek under en viss storlek, skall ha ett versionsnummer eller datum för senaste ändring för att vara giltiga. Gränsen för avtalets omfattning för att tillämpa kravet på versionsnotering av avtal skall, anser motionären vidare, vara strängare i fråga om avtal som ingåtts via dator eller liknande än för avtal som ingåtts för hand på papper.

I samma motion tas även upp frågan om information vid ändring av avtal under pågående avtalstid, i synnerhet försäkringsavtal. För att underlätta för konsumenterna och förbättra konkurrensen bör det, anser motionären, införas en ordning som innebär att vid ändring av avtal som är större än en viss textmassa skall det anges i ändringsbeskedet vilka villkor i avtalet som ändrats. Då skulle det räcka för konsumenten att jämföra den nya och tidigare avtalstexten i stället för att försöka hitta ändringen genom att läsa hela det nya och gamla avtalet. I motionen begärs tillkännagivanden om att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkandena 1-3).

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller frågan om att i lag införa ett ogiltighetssanktionerat krav på angivande av versionsnummer eller datering av avtal av viss omfattning erinrar utskottet om att det i hemförsäljningslagen tidigare fanns en liknande civilrättslig påföljd vid brister i informationslämnande. Sålunda var konsumenten inte bunden av avtalet om näringsidkaren inte fullgjort sin informationsskyldighet avseende konsumentens ångerrätt. Denna bestämmelse upphävdes i samband med att hemförsäljningslagen ersattes av lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal våren 2000 (prop. 1999/2000:89, bet. LU13). I den då aktuella propositionen anfördes bl.a. – utan erinran från riksdagens sida – att ogiltighetsregeln i hemförsäljningslagen var ett avsteg från vad som normalt gäller.

Vidare tedde det sig främmande att låta ett avtal bli ogiltigt enbart av det skälet att ena parten inte har informerat motparten om dennes rättigheter enligt lag.

Ett motsvarande synsätt kan, enligt utskottets mening, anläggas i fråga om den av motionären föreslagna ogiltighetsregeln. Utskottet kan således inte ställa sig bakom förslaget.

När det sedan gäller spørsmålet om information vid ändring av avtalsvillkor har utskottet ingen annan uppfattning än motionären vad gäller vikten av tydlig information då villkor ändras under pågående avtalstid. Brister därvidlag torde dock normalt kunna angripas med stöd av marknadsföringslagen och i tvist kunna leda till att ett ändringsvillkor inte kan göras gällande mot den enskilde konsumenten. Något behov av den generella regel som föreslås i motionen kan därför inte anses föreligga. Det lämpliga i en sådan generell lagstiftning för alla slags avtal kan också diskuteras.

I motionen tas särskilt sikte på frågan om information vid ändring av försäkringsvillkor under pågående avtalstid. Utskottet påminner om att den till riksdagen av regeringen överlämnade propositionen med förslag till ny försäkringsavtalslag (prop. 2003/04:150) innehåller bestämmelser om vilken information som skall lämnas vid villkorsändring under avtalstid. Den nu pågående behandlingen av propositionen bör inte föregripas genom något uttalande från riksdagens sida.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L332.

Resegarantisystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller utformningen av resegarantisystemet. Jämför reservation 11 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

Den första resegarantilagstiftningen, lagen den 9 juni 1967 om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet, trädde i kraft den 1 juli 1967 (prop. 1967:106, 3LU42, rskr. 295). Lagen ersattes den 1 juli 1972 av den nu gällande resegarantilagen (1972:204) (prop. 1972:92, bet. NU30, rskr. 193). Resegarantilagen har till syfte att ge konsumenter på reseområdet ett skydd mot förluster som en researrangörs betalningsinställelse eller betalningsoförmåga kan medföra. För att åstadkomma detta skydd skall de företag som anordnar eller förmedlar resor som omfattas av resegarantilagen ställa säkerhet för sin verksamhet hos Kammarkollegiet. Om inte Kammarkollegiet medger annat skall säkerheten bestå av en betalningsutfästelse, utfärdad av bank eller försäkringsbolag, som fullgörs vid anfordran. Säkerheten skall vid varje tillfälle motsvara ett reseföretags totala ekonomiska åtaganden

gentemot resenären. Varje företag svarar således för sig självt. Säkerheten får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en resa som omfattas av garanti enligt lagen och som blir inställd eller av annan anledning inte blir av. När det gäller resor som har påbörjats men inte slutförts får säkerheten tas i anspråk för resenärens uppehälle under resan, återresa och skälig ersättning för de förmåner resenären gått miste om genom att resan avkortats. Kammarkollegiet får, om särskilda skäl föreligger, efterge krav på säkerhet.

De resor som omfattas av resegarantilagen är paketresor enligt lagen (1992:1627) om paketresor. För att utgöra en paketresa måste ett arrangemang bestå av transport och inkvartering eller någon av dessa tjänster i kombination med en annan turisttjänst som utgör en väsentlig del av arrangemanget men som inte är direkt knutet till transport eller inkvartering. Genom en ändring i resegarantilagen, som trädde i kraft den 1 januari 2003 (prop. 2001/02:138, bet. LU24), utvidgades skyldigheten att ställa säkerhet till att även omfatta den som annat än tillfälligtvis säljer eller marknadsför dels resor som består av separata transport- och inkvarterings-tjänster som sammantagna uppvisar väsentlig likhet med en paketresa, dels resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen är kostnadsfri.

Lagstiftning inom EU

Resegarantilagen och paketreselagen genomför i svensk rätt rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang, det s.k. paketresedirektivet. Bestämmelser om ställande av säkerhet finns i artikel 7, där det föreskrivs att den arrangör eller återförsäljare som är part i avtalet skall visa att han, i händelse av obestånd, har tillräcklig säkerhet för återbetalning av erlagda belopp och hemtransport av konsumenten.

Som framgår ger artikel 7 inte några direkta anvisningar om vilka medel den nationella lagstiftaren skall använda för att vid genomförandet av direktivet uppnå det konsumentskydd som direktivet föreskriver. Runtom inom EU har också olika tillvägagångssätt använts för att implementera direktivet i denna del. Det går att urskilja fyra metoder, nämligen säkerhetskonstruktionen, som innebär att resenärernas anspråk tillgodoses genom utnyttjande av individuella betalningsutfästelser, fondkonstruktionen, där resenärernas anspråk hanteras av en obligatorisk eller frivillig fond som är kollektivt finansierad av reseföretagen, försäkringskonstruktionen, som innebär att resenärernas anspråk hanteras av den som har meddelat en försäkring eller liknande arrangemang till förmån för resenärerna och slutligen förvaltarkonstruktionen, vilken går ut på att resenärernas anspråk tillgodoses genom utnyttjande av penningmedel som resenärerna har deponerat hos tredje man. Det förekommer även kombinationer av dessa olika system.

Enligt vad som anges i kommissionens strategi för konsumentpolitiken 2002–2006 hade kommissionen för avsikt att under år 2004 lägga fram förslag till ändringar i direktivet i syfte att uppdatera det och att stärka konsumentskyddet på området. Något förslag har ännu inte presenterats.

Motionerna

I motion 2004/05:L337 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) framhålls att resegarantisystemet bör finnas kvar som en viktig del av konsumentskyddet. Den nuvarande lagstiftningen är emellertid, menar motionärerna, mycket betungande, särskilt för små reseföretag. Det finns andra system som är mindre betungande och mer konkurrensneutrala. Dessa alternativ bör, anför det, övervägas i syfte att uppnå en lagstiftning som bättre tillgodoser de mindre researrangörernas intressen. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen snarast skall låta utreda alternativa lösningar för resegarantisystemet (yrkande 3).

Helena Bargholtz (fp) anser i motion 2004/05:L347 att den nuvarande utformningen av resegarantisystemet drabbar svenska småföretagare i resebranschen orättvist, eftersom de måste få fram orimliga belopp för att finansiera sin säkerhet. Detta är, menar motionären, ett allvarligt hot mot turistnäringen. Ett alternativt system för resegarantier måste därför utredas. Utgångspunkten kan därvid, anför det, vara de fondlösningar som finns i vissa länder. Alla aspekter med en EU-harmonisering bör också tas upp. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av att snabbt utreda ett alternativt system för resegarantier.

I motion 2004/05:L360 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) anför att resegarantisystemets utformning starkt kan ifrågasättas. Motionärerna understryker att de små reseföretagen måste betala relativt sett högre avgifter för säkerheterna än de stora charterbolagen. Detta snedvrider konkurrensen, försvårar nyetableringen inom branschen och får negativa konsekvenser för konsumenterna genom högre priser samt sämre utbud och service. Motionärerna påpekar att regeringen ännu inte har tagit initiativ till någon utvärdering av resegarantisystemet. En sådan utvärdering, där särskilt de mindre reseföretagens situation beaktas, bör nu komma till stånd. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 6).

Tidigare ställningstaganden

Frågan om den närmare utformningen av resegarantisystemet har varit föremål för överväganden vid ett flertal tillfällen under de senaste decennierna. Sålunda tillsattes år 1977 en utredning, Resegarantilagutredningen, med uppgift att se över resegarantilagen. Bakgrunden var den kritik som garantisystemet hade utsatts för, bl.a. att systemet var ekonomiskt betungande för reseföretagen. I sitt betänkande, Ny resegarantilag (Ds H 1980:7), föreslog utredningen ändrade former för ställande av säkerhet. För att minska de totala säkerheterna och därmed kostnaderna för systemet föreslog Resegarantilagutredningen ett garantisystem med säkerheter i form av dels en

individuell del för varje företag, dels en kollektiv del. För den kollektiva delen föreslogs att en statlig fond skulle inrättas som skulle finansieras med avgifter från reseföretagen.

Resegarantilagutredningens förslag om ändringar i garantisystemets uppbyggnad genomfördes inte. Regeringen ansåg att det inte var lämpligt med ett system där staten ytterst skulle kunna tvingas till ekonomiska insatser. Vidare ansåg man från både principiella och praktiska utgångspunkter att det inte var lämpligt att vid sidan av ett system med individuella säkerheter bygga ut administrationen med en ny statlig fond (prop. 1984/85:214). Riksdagen hade ingen annan uppfattning (bet. LU 1985/86:2).

År 1993 tillsattes inom dåvarande Civildepartementet en arbetsgrupp med uppgift att se över resegarantilagen. I uppdraget ingick att lägga fram ett förslag till garantisystem som skulle vara enkelt att administrera, konkurrensneutralt och ge konsumenterna en hög skyddsnivå till låga kostnader. Uppdraget redovisades i promemorian Nya former för resegarantier (Ds 1994:109). Som alternativ till det gällande systemet diskuterade arbetsgruppen en kombination av individuell och gemensam säkerhet i form av en fond samt olika typer av försäkringar. Vidare diskuterades en uppmjukning av garantisystemet så att garantier skulle kunna ställas på flera olika sätt. Arbetsgruppen kom fram till att en kombination av individuell och gemensam säkerhet i form av en fond var lämpligast. Förslaget innebar att en individuell säkerhet skulle ställas med 100 000 kr av alla arrangörer av paketresor och återförsäljare av utländska arrangörers paketresor. Vidare skulle arrangörer och återförsäljare betala in ett belopp per resa till en gemensam fond. Fondmedlen skulle enligt förslaget tas i anspråk endast om den individuella säkerheten inte räckte till.

Mot bakgrund av de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen av arbetsgruppens promemoria gjordes inom Civildepartementet en bearbetning och komplettering av förslaget. Det nya förslaget innebar dels att det skulle ställas en individuell säkerhet motsvarande den grundsäkerhet som fanns enligt gällande system, dels att en gemensam säkerhet skulle byggas upp genom avgifter från arrangörer och återförsäljare beräknad på den tilläggssäkerhet som fastställdes enligt gällande system.

Förslaget övervägdes av regeringen våren 1996 i proposition 1995/96:182 Stärkt konsumentskydd i resegarantilagen. Regeringen konstaterade att det fanns skäl såväl för som mot den föreslagna lösningen. Vid en avvägning av de synpunkter som framkommit i ärendet stannade regeringen dock till slut för att inte föreslå någon ändring av systemet. Regeringen förklarade emellertid att man avsåg att följa utvecklingen inom resebranschen och att man var beredd att på nytt överväga garantisystemet om det behövdes.

Sådana överväganden kom till stånd inom ramen för Resegarantilagsutredningens arbete. Uppdraget redovisades i december 1999 i betänkandet (SOU 1999:140) Ett nytt resegarantisystem. Utredningen analyserade det nuvarande systemet, övervägde alternativa lösningar och kom fram till att

den gällande säkerhetskonstruktionen även fortsättningsvis borde vara huvudalternativet. Utredningen pekade i det sammanhanget på vissa problem som var förknippade med en fondlösning, bl.a. risken att fonden snabbt skulle tömmas på medel vid ett stort reseföretags konkurs och att en fondlösning skulle kunna komma att innebära ett ökat ekonomiskt åtagande för staten.

Utredningens förslag behandlades våren 2002 i proposition 2001/02:138 Utökad resegaranti för konsumenter. Enligt regeringens uppfattning hade det inte framkommit någon omständighet som utgjorde skäl för att lägga fram något förslag till ändring av garantisystemet.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen framfördes kritik från flera organisationer för mindre företag inom resebranschen mot den nuvarande utformningen av resegarantisystemet. Organisationerna förordade införandet av någon form av fondlösning i stället för den nuvarande säkerhetslösningen.

Utskottet konstaterade i sitt av riksdagen godkända betänkande 2001/02:LU24 att de framförda synpunkterna låg utanför det då aktuella lagstiftningsärendet, varför dessa mer principiella och övergripande frågor inte kunde bli föremål för närmare överväganden. Utskottet utgick dock från att regeringen i ett kommande uppföljnings- och utvärderingsarbete rörande de då aktuella lagändringarna skulle beakta den framförda kritiken och synpunkterna, särskilt i frågan om nuvarande resegarantisystem skulle missgynna de mindre researrangörerna.

Våren 2004 avstyrkte utskottet i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8 ett antal motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella. Utskottet utgick därvid från att 2002 års ändringar i resegarantilagen skulle bli föremål för en utvärdering och att de spörsmål som togs upp i de då aktuella motionerna därvid kom att aktualiseras utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida. Enligt utskottets mening krävdes dock att lagstiftningen varit i kraft något eller några år för att en utvärdering skall vara meningsfull. Tiden var således ännu inte mogen för en närmare och principiell utvärdering.

Utskottets ställningstagande

När nu utskottet än en gång har att behandla motionsyrkanden om resegarantisystemets utformning vidhåller utskottet alltså den uppfattning som kom till uttryck våren 2004. Tiden kan emellertid vara mogen för den av motionärerna efterfrågade översynen. Utskottet förutsätter att en sådan översyn kommer till stånd utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida. Motionerna 2004/05:L337 yrkande 3, 2004/05:L347 och 2004/05:L360 yrkande 6 bör därför avslås.

Konsumentskydd vid köp av resor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion som gäller konsumentskyddet vid köp av resor. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Motionen

I motion 2004/05:L271 av Lars Lilja och Britta Rådström (båda s) anfördes att konsumentskyddet vid köp av resor är betydligt sämre än vid köp av varor. Detta gäller exempelvis vid förseningar. Motionärerna anser att lagstiftningen bör ändras så att en konsument vid såväl persontrafik som varutransport har rätt till ersättning vid förseningar. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om ett förstärkt konsumentskydd vid köp av resor.

Pågående arbete

I december 2003 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att utvärdera de långsiktiga effekterna för konsumenterna, näringslivet, arbetsmarknaden och samhällsekonomin av de regelreformer som gjorts inom tele-, el-, post-, inrikesflyg-, taxi- och järnvägsmarknaderna under 1990-talet (dir. 2003:151). Utredningen antog namnet Regelutredningen. I uppdraget ingick att föreslå åtgärder som kan öka de positiva effekterna av genomförda regelreformer. Uppdraget redovisades i januari 2005 i betänkandet (SOU 2005:4) Liberalisering, regler och marknader.

I maj 2001 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att göra en bred översyn av organisationen och lagstiftningen inom järnvägssektorn (dir. 2001:48). I uppdraget ingick bl.a. att med utgångspunkt i konsumentintresset analysera möjliga utvecklingsvägar för såväl person- som godstrafiken på järnväg. Uppdraget redovisades i bl.a. huvudbetänkandet (SOU 2003:104) Järnväg för resenärer och gods, som överlämnades till regeringen i slutet av november 2003. I betänkandet föreslås bl.a. införandet av en transportslagsövergripande lag om ersättning m.m. vid transport av passagerare, en s.k. resevillkorlag. Lagförslaget innehåller bl.a. bestämmelser om information, service och ersättning vid transport av passagerare.

Frågan om konsumentskyddet inom kollektivtrafiken har vidare varit föremål för överväganden inom ramen för Kollektivtrafikkommittén (dir. 2001:1). Kommittén har i slutbetänkandet (SOU 2003:67) Kollektivtrafik med människan i centrum, som överlämnades till regeringen i juni 2003, föreslagit lagstiftning i syfte att stärka konsumentskyddet vid utnyttjande av kollektivtrafik.

Motionsspörsmålet är också aktuellt på EU-nivå. Som en del av det s.k. tredje järnvägspaketet lade kommissionen i mars 2004 fram ett förslag till förordning om internationella tågresenärers rättigheter och skyldigheter,

KOM(2004)143. Förordningsförslaget innehåller bestämmelser om bl.a. informationsskyldighet, hjälp åt rörelsehindrade samt trafikföretagens ansvar vid förseningar och skador på passagerare och resgods.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av vad som ovan redovisats pågår arbete på såväl nationell nivå som inom EU med en inriktning som ligger väl i linje med motionsönskemålet. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 2004/05:L271 är inte påkallad, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

E-handel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller konsumentskyddet vid e-handel m.m. Utskottet hänvisar i huvudsak till att det inte föreligger någon motsättning mellan motionsönskemålen och inriktningen av regeringens arbete på området. Jämför särskilt yttrande 3 (fp).

Bakgrund

Under senare år har en rad lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder vidtagits i syfte att främja utvecklingen av elektronisk handel. Rättsliga frågeställningar som därvid har uppmärksammats har bl.a. gällt ingående av avtal på elektronisk väg, lagval, marknadsföring på Internet, säkra betalningsformer, elektroniska signaturer och personlig integritet.

Inom FN:s handelsrättskommission, UNCITRAL, antogs år 1996 en modellag om rättsliga aspekter på elektronisk handel. Modellagen bygger på tanken om s.k. funktionell ekvivalens. När IT-system fyller samma funktion som pappersmedier skall utgångspunkten enligt denna tanke vara att elektroniska medier inte bör diskrimineras utan ges samma rättsverkan som pappersdokument. I december 2001 antogs vidare en modellag om elektroniska signaturer och för närvarande pågår arbete med att ta fram en konvention om slutande av avtal online.

I december 1999 beslutades inom OECD riktlinjer för konsumentskydd vid elektronisk handel. Riktlinjerna syftar till att säkerställa att konsumentskyddet inte är sämre vid elektronisk handel än vid sedvanlig butikshandel och innehåller rekommendationer i frågor som marknadsföring, god affärs sed, betalning, information om varor och tjänster samt tvistlösning.

Vad särskilt gäller lagstiftning på EU-nivån kan nämnas direktiv (97/7/EG) av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal (distansavtalsdirektivet), direktiv (1999/93/EG) av den 13 december 1999 om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer, direktiv (2000/46/EG) av

den 18 september 2000 om rätten att starta och driva affärsverksamhet i institut för elektroniska pengar samt om tillsyn över sådan verksamhet (direktivet om elektroniska pengar), direktiv (2000/31/EG) av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (e-handelsdirektivet) och direktiv (2002/65/EG) av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.

Utgångspunkterna för och inriktningen av arbetet på nationell nivå finns redovisade i regeringens skrivelse 1997/98:190 Elektronisk handel och regeringens proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla samt i trafikutskottets av riksdagen godkända betänkanden 1998/99:TU4 Informationssamhället inför 2000-talet och 1999/2000:TU9 Ett informations-samhälle för alla.

Motionerna

I motion 2004/05:L353 av Göte Wahlström m.fl. (s) framhålls att e-handeln nu är väl etablerad i Sverige. Forfarande går det dock att konstatera att e-handeln inte alltid fungerar tillfredsställande. Det behövs därför, menar motionärerna, alltjämt bättre konsumentinformation om hur e-handel fungerar. De etablerade konsumentorganisationerna skulle kunna användas för att sprida sådan information. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av konsumentskydd och information när det gäller elektronisk handel.

Christer Winbäck m.fl. (fp) anför i motion 2004/05:T466 att det behövs en rad institutionella och juridiska reformer för att underlätta den elektroniska handelns utveckling. Lagstiftningen måste, menar motionärerna, ta sikte på det generella och det teknikneutrala för att kunna fungera långsiktigt. Lagstiftningen på området bör vidare harmoniseras. I motionen begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om behovet av ett fungerande internationellt regelverk för e-handel (yrkande 3).

I samma motion anförts att det finns en rad konsumentfrågor av utpräglad IT-karaktär som ingen myndighet tar ett helhetsgrepp på. Motionärerna anser att det bör inrättas en sådan myndighet, Nätverket, och att verksamheten skall införlivas med Konsumentverket. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av bättre konsumentstöd på IT-området (yrkande 17).

Pågående arbete

Ett av de områden som, enligt vad som anförts i departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken, bör prioriteras är att uppnå en trygg och säker e-handel. I promemorian framhålls vikten av att regeringen verkar för att konsumenter tryggt och säkert skall kunna använda tjänster via Internet, mobila nät och digital-TV. Företeelser som spamming, modemkapningar och bedrägerier, som utgör hinder för konsumenterna att e-handla, bör således bekämpas. En målsättning bör därvid vara att konsumenterna vid e-handel känner sig lika trygga vid e-handel som vid traditionell handel.

Utskottets ställningstagande

E-handeln har under senare år vuxit fram som ett av de potentiellt mest betydelsefulla användningsområdena för den moderna informationstekniken. Handeln över Internet skapar nya affärsmöjligheter och bidrar till lägre administrationskostnader. Varor och tjänster kan köpas, säljas och marknadsföras på nya sätt, med nya affärsmodeller och på nya marknader. Företag och privatpersoner ges omedelbar tillgång till en stor del av världsmarknaden. Som utskottet framhållit tidigare (se bet. 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8) har dock e-handels stora potential ännu inte kommit att utnyttjas fullt ut av konsumenterna. Ett skäl till detta är att många konsumenter fortfarande känner oro och osäkerhet inför e-handel, bl.a. vad gäller frågor som vilket lands lag som är tillämplig om det uppstår en tvist, om betalningen sker på ett säkert sätt och hur personuppgifter som lämnas på nätet hanteras. Som framhålls av motionärerna bakom motion 2004/05:L353 är således ett gott konsumentskydd en viktig faktor för att främja utvecklingen av den elektroniska handeln.

Utskottet kan för sin del inte heller se att regeringen skulle ha någon annan uppfattning i denna fråga än vad som kommer till uttryck i motionerna. I skrivelse 2001/02:148 Mål och inriktning av det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU som regeringen överlämnade till riksdagen våren 2002 anfördes således, utan erinran från riksdagens sida, att inriktningen bör vara att Sverige noga skall följa den praktiska tillämpningen av den gemenskapslagstiftning som rör konsumenternas intressen i samband med elektronisk handel och verka för ett utökat administrativt samarbete i Europa och globalt i dessa frågor. Vidare anfördes att konsumentskyddet vid elektronisk handel bör ligga på samma nivå som vid traditionell handel. Som redovisats kommer en motsvarande uppfattning till uttryck i departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken. Utskottet kan inte finna annat än att det råder en bred samsyn vad gäller vikten av ett gott konsumentskydd vid elektronisk handel.

Vad sedan gäller de spörsmål som tas upp i motion 2004/05:T466 yrkande 3 erinrar utskottet om att regeringen i skrivelse 1997/98:190 Elektronisk handel framhöll behovet av ett effektivt regelverk som en av de främsta förutsättningarna för att främja utvecklingen och utbredningen av elektronisk handel. Det ansågs viktigt att relevanta författningar sågs över och ändrades för att bättre passa till den nya utvecklingen. Målet skulle vara att undanröja eventuella oklarheter samt att se till att befintliga regler inte onödigtvis hindrar möjligheterna att bedriva elektronisk affärsverksamhet. Regeringen underströk att de regler som gäller för traditionell handel i huvudsak torde kunna användas även vid elektronisk handel och att regelverket i största möjliga utsträckning skulle förhålla sig neutralt till den teknik som används. Vidare anfördes i proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla att de mål som angetts i 1998 års skrivelse om

elektronisk handel alltjämt var aktuella. I fall där lagreglering är nödvändig borde denna, enligt regeringens bedömning, vara internationellt baserad och teknikneutral.

Mot den nu angivna bakgrunden kan inte dras annan slutsats än att inriktningen av regeringens arbete vad gäller utformningen av det internationella regelverket på området ligger väl i linje med motionsönskemålet. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet är därmed inte påkallad.

Vad slutligen gäller kravet på inrättandet av en särskild IT-myndighet för konsumentfrågor utgår utskottet från att regeringen tar frågan under övervägande, om behov därav skulle uppkomma i det fortsatta arbetet på området.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen skall avslå motionerna 2004/05:L353 samt 2004/05:T466 yrkandena 3 och 17.

Överskudsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på åtgärder för att förhindra och avhjälpa överskudsättning. Utskottet anser att resultatet av pågående beredningsarbete bör avvaktas innan ett ställningstagande från riksdagens sida kommer till stånd. Jämför reservation 12 (fp, v).

Bakgrund

Genom skuldsaneringslagen (1994:334), som trädde i kraft den 1 juli 1994, har införts möjligheter för fysiska personer att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skuldbörda (prop. 1993/94:123, bet. LU26, rskr. 303). Lagen kom till mot bakgrund av den överskudsättning som drabbade många enskilda under 1980- och 1990-talen.

Som allmänna villkor för att en skuldsanering skall beviljas gäller att gäldenären är så pass skuldsatt att han eller hon inte inom överskådlig tid kan betala sina skulder. Därtill kommer att det vid en allmän bedömning skall vara skäligt att bevilja skuldsanering. Innebörden av en beslutad skuldsanering är att den skuldsatte under en period, i regel fem år, skall leva på begränsade ekonomiska resurser och att det överskott som eventuellt finns skall fördelas mellan fordringsägarna. Fördelningen sker enligt en betalningsplan som fastställs vid beslutet om skuldsanering om det finns någon betalningsförmåga. För det fall det inte finns något överskott upprättas inte någon betalningsplan, en s.k. nollösning.

Motionen

I motion 2004/05:L277 av Jan Ertsborn m.fl. (fp) läggs fram en rad olika förslag som syftar till att komma till rätta med den betydande överskuld-sättning som finns och som föranleder stora sociala bekymmer. Motionärerna anför att det borde öppnas bättre och enklare vägar för myndighe-terna att medverka i frivilliga överenskommelser med människor som har skulder till det allmänna, exempelvis för bostadsbidrag, rättshjälpsavgifter, skatter och liknande. Det behövs därför en översyn av gällande regelverk på området. Samtidigt bör det övervägas om det går att sammanföra sta-tens handläggning och beslut på området till en myndighet (yrkande 1). Införandet av en begränsning vad gäller dröjsmålsrätans storlek skulle också, menar motionärerna, lindra skuldbördan för många. Regeringen bör därför överväga att, genom ändringar i räntelagen, införa en tvingande högsta dröjsmålsränta i konsumentförhållanden (yrkande 2). Motionärerna anför vidare att det i dag är enkelt att avbryta preskription, vilket innebär att en fordran i många fall aldrig preskriberas. Enligt motionärerna kan det ifrågasättas om detta är rimligt och i motionen förespråkas införandet av s.k. absolut preskription, innebärande att fordringsägaren före preskriptions-fristens utgång måste vända sig till domstol eller kronofogdemyndigheten för att få gäldenärens betalningsskyldighet fastställd. Alternativt skulle det kunna införas regler som innebär en gräns för den tid under vilken staten bistår borgenärerna med indrivningsåtgärder (yrkande 3). Enligt vad som anförs i motionen kan den kommunala budget- och skuldrådgivningen byg-gas ut och med stöd från bl.a. Konsumentverket bli en viktig hjälp för människor som hamnat i ekonomiska bekymmer. Det finns därför all anled-ning att satsa vidare på och ge Konsumentverket resurser för en utveckling och ett samordnat samarbete mellan kommunerna och staten på området. Regeringen bör, anser motionärerna, ta initiativ härtill (yrkande 4).

Tidigare överväganden och pågående arbete

I november 2002 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utvär-dera och göra en översyn av skuldsaneringslagen. Enligt direktiven (dir. 2002:139) skulle utvärderingen i första hand avse förfarandet i skuldsane-ringsärenden. Utredaren var fri att även ta upp andra frågor om skuldsane-ring om det bedöms motiverat. Uppdraget redovisades i betänkandet (SOU 2004:81) Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande. I betänkandet föreslås en rad ändringar i bl.a. skuldsaneringslagen. Därut-över finns förslag som gäller bl.a. den kommunala budget- och skuldråd-givningen och statens roll som borgenär. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

I sammanhanget bör vidare erinras om att Konsumentverket i reglerings-brevet för år 2002 fick i uppdrag att närmare analysera orsakerna till uppkomsten av skuldfällor och att föreslå åtgärder för att begränsa proble-met med överskuld-sättning. Uppdraget redovisades i juli 2003 i promemo-rian Överskuld-sättning – omfattning, orsaker och förslag till åtgärder (PM

2003:4). I rapporten diskuteras olika orsaker till överskuldssättning och lämnas en rad olika förslag till åtgärder på området. Konsumentverket föreslår bl.a. en översyn av de regler och myndighetsinstruktioner som är tillämpliga när staten är borgenär. Verket föreslår vidare att regeringen skall låta kartlägga hur olika offentligt rättsliga system, exempelvis bostadsbidrags- och studiestödssystemen, isolerat och i samverkan med varandra påverkar hushåll med betalningsproblem. Övriga förslag rör kontantinsatsen vid kreditköp, beloppsgränsen vid förenklad kreditprövning, räntefria krediter, dröjsmålsränta, inkasso, absolut preskription, forskning, sociala lån, saneringslån och överskuldssättning bland egenföretagare. Promemorian har remissbehandlats.

Därutöver bör även erinras om det pågående lagstiftningsarbetet på EU-nivå med anledning av kommissionens förslag till nytt konsumentkreditdirektiv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget med ytterligare åtgärder i syfte att förhindra att människor hamnar i skuldfällor och överskuldssättning och att det, om så ändå blir fallet, finns möjligheter att ta sig ur sådana situationer. Förslagen som läggs fram i motionen är, enligt utskottets mening, tänkvärda. Flera av förslagen har dock en nära koppling till pågående arbete med anledning av Konsumentverkets rapport och Skuldsaneringsutredningens betänkande. Enligt utskottets mening bör resultatet av detta arbete avvaktas innan utskottet är berett att förordna någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L277 yrkandena 1–4.

Obeställd e-postreklam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller obeställd e-postreklam. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden och pågående arbete.

Bakgrund

Med obeställd reklam avses reklam eller annan marknadsföring som förs vidare till mottagaren utan att denne varit aktiv för att få reklamen eller utan att mottagaren genom sitt tidigare uppträdande kan anses ha visat något intresse för den.

Det förekommer i huvudsak två olika modeller för att reglera under vilka förutsättningar obeställd reklam är tillåten. Den ena modellen, s.k. opt in, innebär att obeställd reklam är förbjuden om inte mottagaren i förväg har

begärt att få reklamen eller samtyckt till det. Den andra modellen, opt out, innebär motsatsen. Enligt opt out är det således tillåtet att sända obeställd reklam så länge mottagaren inte uttryckligen motsatt sig det. Vid reglering som bygger på opt out förekommer ofta olika slags spärregister dit man i förväg kan anmäla att man inte vill ha viss reklam i fortsättningen.

Gällande rätt

Enligt 13 b § marknadsföringslagen (1995:450) gäller, sedan den 1 april 2004, att en näringsidkare vid marknadsföring till en fysisk person får använda elektronisk post, telefax eller sådana automatiska system för individuell kommunikation som inte betjänas av någon enskild, endast om den fysiska personen har samtyckt till det på förhand, dvs. en opt in-lösning. Har näringsidkaren dock fått den fysiska personens e-postadress i samband med försäljning av en produkt till personen gäller under vissa förutsättningar inte kravet på samtycke i förväg. Tidigare gällde en opt out-lösning i fråga om marknadsföring via obeställd e-post.

Vid marknadsföring med e-post skall, enligt 13 c § marknadsföringslagen, meddelandet alltid innehålla en giltig adress till vilken mottagaren kan sända en begäran om att marknadsföringen skall upphöra. Detta gäller även vid marknadsföring till en juridisk person.

Av 13 d § marknadsföringslagen följer vidare att andra metoder för individuell kommunikation på distans, exempelvis telefon, får användas om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används, dvs. en opt out-lösning.

Bestämmelserna genomför i svensk rätt artikel 13 i kommunikationsdataskyddsdirektivet, artikel 10 i det allmänna distansavtalsdirektivet och artikel 10 i direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster.

Motionen

Barbro Feltzing och Ulf Holm (båda mp) framhåller i motion 2004/05:L294 att problemet med obeställd reklam bör lösas generellt på så sätt att all reklam som sänds på mottagarens bekostnad skall vara olaglig. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall lägga fram förslag till ändringar i marknadsföringslagen med nu angiven innebörd (yrkande 1). Motionärerna anför i samma motion att det krävs ytterligare statliga insatser för att hindra skräppost, exempelvis genom att markera befintliga spammare, bearbeta nätoperatörer, samverka med andra aktörer på området samt ändra och utveckla gällande regelverk. Regeringen bör, menar motionärerna, uppdra åt Statskontoret att finna lösningar på problemet med spam. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 2). Motionärerna beklagar vidare att företag inte omfattas av opt in-lösningen och begär ett tillkännagivande om att så bör vara fallet (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet framhöll våren 2004 då den nuvarande opt in-regleringen beslutades och som även påpekas i den nu aktuella motionen krävs ytterligare åtgärder på nationell nivå, inom EU och i internationella sammanhang för att komma till rätta med problemet med obeställd e-postreklam. Därvid bör nämnas att kommissionen i januari 2004 beslutat ett meddelande med en handlingsplan rörande icke begärd marknadsföring via elektronisk post, KOM (2004)28. Handlingsplanen innehåller en lång rad förslag till åtgärder på området, bl.a. i frågor som rör självreglering, tillsyn, lagstiftning, tekniska åtgärder och information. Utskottet konstaterar att regeringen i ministerrådet ställt sig bakom handlingsplanen och framhållit vikten av att det kommer till stånd ytterligare åtgärder som komplement till lagstiftning. Att få till stånd ett internationellt samarbete är också, enligt regeringen, av avgörande betydelse för att verkningsfullt kunna minska den accelererande spridningen av obeställd e-postreklam (regeringens faktapro-memoria 2003/04:FPM69). I sammanhanget bör därutöver erinras om att det även pågår omfattande arbete på området inom OECD. Mot bakgrund av vad som nu har anförts kan utskottet inte finna annat än att det föreligger en bred samsyn på området. Utskottet utgår från att regeringen fortsätter att arbeta aktivt på området utan något tillkännagivande från riksdagens sida.

Vad sedan gäller den i yrkande 1 föreslagna lagstiftningen kan diskuteras om den är förenlig med EG-rätten på området. Mot bakgrund av det nyligen införda opt in-regleringen kan utskottet under alla förhållanden inte se att det föreligger något behov av de förordade lagändringarna.

När det slutligen gäller frågan om opt in-regleringen bör omfatta även marknadsföring riktad till juridiska personer som tas upp i yrkande 4 erinrar utskottet om att ett motsvarande motionsyrkande avstyrktes i samband med att nu gällande opt in-reglering infördes våren 2004. Utskottet delade därvid regeringens bedömning att det då saknades tillräckliga skäl för att införa en opt in-reglering även vid icke begärd marknadsföring till juridiska personer. Utskottet framhöll därvid särskilt att remissutfallet inte gav stöd för att det skulle föreligga behov av en sådan reglering. Därtill kom att kravet på angivande av giltig adress i 13 c § marknadsföringslagen torde ge juridiska personer bättre förutsättningar att komma till rätta med icke begärd marknadsföring via elektronisk post. Utskottet underströk dock vikten av att regeringen, i linje med vad som hade utlovats i den då aktuella propositionen, noga följer utvecklingen och återkommer med erforderliga lagförslag om det skulle visa sig behövas ytterligare regler för att skydda juridiska personer.

Utskottet vidhåller den uppfattning som kom till uttryck våren 2004 och kan inte se att det nu framkommit omständigheter som utgör skäl för riksdagen att ta initiativ till den föreslagna opt in-regleringen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L294 yrkandena 1, 2 och 4.

Könsdiskriminerande reklam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på införande av förbud mot könsdiskriminerande lagstiftning och andra åtgärder på området. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservationerna 13 (fp, c) och 14 (v).

Bakgrund

Könsdiskriminerande reklam brukar delas in i två huvudgrupper, nämligen kränkande reklam och schabloniserande reklam. Med kränkande reklam avses i dessa sammanhang framställningar, vilkas innehåll i egentlig mening diskriminerar det ena könet, dvs. reklam som förmedlar ett budskap som på ett eller annat sätt nedvärderar könet i fråga. Typiska exempel på sådan reklam är bilder där kvinnor utnyttjas som blickfång eller bilder som utnyttjar sexuella anspelningar och ger löften som inte har med produkten att göra. Med schabloniserande reklam avses framställningar som återspeglar ett föråldrat könstänkande och därigenom motverkar strävanden mot jämlikhet mellan könen. Exempel på sådan reklam är reklam som ger en falsk bild av kvinnans och mannens insatser i arbetslivet eller i hemmet eller som ger en schabloniserad bild av kvinnors och mäns personlighetsdrag. Könsdiskriminerande reklam kan vara diskriminerande för såväl kvinnor som män.

Marknadsföringslagen är inte tillämplig på könsdiskriminerande reklam endast av den anledningen att reklamen är diskriminerande. Inte heller diskrimineringslagstiftningen är tillämplig.

Egenåtgärder

År 1988 inrättades Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam (ERK). Enligt stadgarna har rådet till uppgift att genom normbildande verksamhet motverka könsdiskriminering i reklam och bidra till en hög etisk standard hos annonsörer och reklamproducenter. Huvudmän för rådet är bl.a. Annonsörföreningen, Sveriges Reklamförbund och Svenska Tidningsutgivareföreningen. ERK uttalar sig om en viss marknadsföringsåtgärd eller åtgärd med anknytning till marknadsföring som riktar sig till den svenska marknaden kan anses strida mot Internationella handelskammarens grundregler för reklam. I dessa föreskrivs bl.a. att reklam skall utformas med vederbörlig känsla av socialt ansvar. Enligt artikel 4 punkt 1 i grundreglerna får reklam inte vara diskriminerande i fråga om ras, religion eller kön. Därutöver tillämpar ERK tre särskilda kriterier för könsdiskriminerande reklam, nämligen 1. reklam som framställer kvinnor eller män som rena sexobjekt och som kan anses som kränkande (sexistisk reklam), 2. reklam som konserverar en otidsenlig syn på könsrollerna och därigenom framställer kvinnor eller

män på ett nedvärderande sätt (schabloniserande reklam) och 3. reklam som på något annat nedvärderande sätt är uppenbart könsdiskriminerande för kvinnor eller män.

ERK prövar anmälningar från enskilda personer, näringsidkare, organisationer, myndigheter eller kommunala organ. Rådet kan även pröva ärenden på eget initiativ. Förfarandet är kostnadsfritt för anmälaren. Ställningstaganden som innebär att en marknadsföringsåtgärd anses könsdiskriminerande offentliggörs, bl.a. genom underrättelser till pressen och genom att läggas ut på ERK:s hemsida på Internet. Även vissa friande uttalanden offentliggörs i de fall avgörandet motiveras närmare. I stadgarna anges att det bör ingå en konsumentrepresentant i rådet.

Motionerna

I motion 2004/05:L299 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) anförs att reklam även påverkar mottagarens medvetande när det gäller frågor som inte har något direkt samband med de utannonserade varorna och tjänsterna. Motionärerna anser att den könsdiskriminerande reklamen är ett allvarligt samhällsproblem som kräver kraftfulla åtgärder. Ett förbud är den enda möjligheten att sätta stopp för könsdiskriminerande reklam samt en nödvändig signal om att förnedringen av det kvinnliga könet är oacceptabel. Det bör således införas lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Frågan har, enligt vad som anförs i motionen, utretts tillräckligt och det är nu hög tid att se över hur en sådan lagstiftning kan utformas. Riksdagen bör således begära att regeringen utreder och återkommer med förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Enligt vad som anförs i motion 2004/05:L341 av Inger Nordlander m.fl. (s) ökar förekomsten av kränkande reklam år från år. Motionärerna anser att det nu krävs krafttag för att stoppa denna utveckling, alltifrån lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam till ökad medvetenhet och insikt hos reklambranschen. Kraftfulla konkreta åtgärder erfordras således för att man skall kunna behålla ett jämställt och jämlikt samhälle. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om att stoppa sexistisk reklam.

Carina Ohlsson och Monica Green (båda s) anförs i motion 2004/05:L374 att könsrollsdiskriminerande reklam i dag är ett växande samhällsproblem och att reklamens roll för att befästa gamla förlegade könsroller inte nog kan uppmärksammas. Arbetet med att uppnå jämställdhet och jämlikhet mellan könen påverkas, enligt motionärerna, negativt av att konsumenterna ständigt matas med schablonbilder som framställer kvinnor och män som objekt. Det är därför helt oacceptabelt att kränkande sexuella anspelningar används i reklam för att sälja varor och tjänster. Motionärerna anser att den könsdiskriminerande reklamen numera är så pass vanligt förekommande att regeringen på allvar skall överväga att föreslå lagstiftning på området. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

I motion 2004/05:L379 av Veronica Palm m.fl. (s) anförs att de förtryckande könsrollerna är djupt präntade i vårt medvetande och beteende. Det är, menar motionärerna, av yttersta vikt att komma till rätta med de könsdiskriminerande inslagen i barnens vardag. Motionärerna ställer sig inte främmande inför att finna vägar att lagstifta på området, men vill ändå först ge branschen en chans till självsanering. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall ta initiativ till ett samtal med företrädare för de i motionen omnämnda branscherna att redovisa strategier för hur de framdeles kommer att arbeta för att bryta upp de förtryckande könsrollerna och hur de vill ta sitt ansvar för att ge alla barn möjligheten att vara barn.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anser i motion 2004/05:A355 att ERK efter omständigheterna fungerar väl som självreglerande organ. En bredare kunskap om verksamheten hos allmänheten är dock fundamental för att öka effektiviteten. Motionärerna anser därför att regeringen bör ta initiativ till en kampanj för att öka allmänhetens kunskap om könsdiskriminerande reklam och möjligheterna att anmäla sådan reklam som man upplever som kränkande. Konsumentverket bör vidare få i uppdrag att följa utvecklingen på området. I motionen begärs ett tillkännagivande om behovet av en bred upplysningskampanj angående ERK (yrkande 18).

Tidigare ställningstaganden

Frågor rörande lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam har varit föremål för överväganden och förslag i en rad olika sammanhang sedan mitten av 1970-talet. Vad som därvid har diskuterats har gällt dels om sådana regler över huvud taget behövs, dels om en sådan lagstiftning kräver grundlagsändringar. De som har motsatt sig lagstiftning har bl.a. gjort gällande att näringslivets egenåtgärder på området är mer verkningsfulla än vad som kan åstadkommas genom lagstiftning.

Spörsmål rörande könsdiskriminerande reklam behandlades ingående av utskottet våren 1995 i samband med att riksdagen antog nu gällande marknadsföringslag (prop. 1994/95:123, bet. LU16). Konstitutionsutskottet ansåg i sitt yttrande till lagutskottet över propositionen, i likhet med regeringen, att lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam, som begärts i då aktuella motioner, inte kan införas utan grundlagsändring. Lagutskottet delade motionärernas uppfattning att reklam med inslag av diskriminering i olika former var oacceptabel. Eftersom en laglig möjlighet att ingripa mot könsdiskriminerande reklam kräver en grundlagsändring som innebär inskränkningar i tryckfrihetens och yttrandefrihetens grundvalar borde dock, anförde utskottet, lagstiftning komma i fråga endast om detta framstår som det enda alternativet att komma till rätta med problemet. Förutom att lagstiftningsbehovet sålunda måste vara klarlagt borde vidare krävas att den diskriminerande reklamen förekommer i sådan omfattning och är av sådan art att inskränkningar i tryckfriheten och yttrandefriheten oundgängligen är

påkallade. Utskottet, som konstaterade att regeringen, enligt vad som anförts i propositionen, avsåg att följa utvecklingen på området, avstyrkte med det anförda bifall till de aktuella motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet har därefter, i huvudsak med hänvisning till riksdagens tidigare ställningstaganden och till näringslivets egenåtgärder på området, vid ett flertal tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med krav på införande av lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam (se bl.a. bet. 1994/95:LU32, 1995/96:LU26, 1996/97:LU13, 1997/98:LU21, 1998/99:LU10, 1999/2000:LU13, 2001/02:LU16, 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8).

Pågående och aviserat arbete

Regeringen överlämnade i maj 2003 skrivelsen 2002/03:140 Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden. I skrivelsen angav regeringen sexualiseringen av det offentliga rummet som ett av de fem s.k. fokusområden som skall lyftas fram i regeringens jämställdhetspolitik under mandatperioden. För att öka kunskapen på detta område har regeringen tillsatt en expertgrupp för frågor som rör sexualiseringen av det offentliga rummet.

I november 2003 tog regeringen initiativ till projektet FLICKA. Syftet med projektet är att dels få till stånd en dialog med medier, reklambransch, annonsörer m.fl. om deras roll och ansvar när det gäller påverkan på barn och unga, dels få i gång en diskussion och ett engagemang bland unga flickor och pojkar om marknadskrafterna och hur de styr unga flickors och pojkars bild av sig själva och varandra. Även föräldrarna utgör en viktig målgrupp i detta arbete. Projektet avslutades vid årsskiftet 2004/2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar helt motionärernas uppfattning att diskriminerande reklam i alla former, däribland givetvis även könsdiskriminerande reklam, är helt oacceptabel. De uttalanden som utskottet gjorde vid marknadsföringslagens tillkomst våren 1995 äger dock, enligt utskottets mening, alltså giltighet. För att lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam skall komma i fråga krävs således dels att detta framstår som enda alternativet att komma till rätta med problemet, dels att den diskriminerande reklamen förekommer i sådan omfattning och är av sådan art att inskränkningar i tryckfriheten och yttrandefriheten oundgängligen är påkallade. Utskottet kan för sin del inte se att situationen är sådan i dag och är således inte berett att ställa sig bakom kraven på lagstiftning. Utskottet utgår dock från att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar erforderliga åtgärder. Skulle det därvid visa sig att utvecklingen går i en sådan riktning att det, enligt regeringens bedömning, finns skäl att överväga lagstiftningsåtgärder, har utskottet givetvis inget emot att frågan utreds.

Vad särskilt gäller de spörsmål som tas upp i motionerna 2004/05:L379 och 2004/05:A355 yrkande 18 kan utskottet inte se att det föreligger behov av någon åtgärd från riksdagens sida.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374, 2004/05:L379 och 2004/05:A355 yrkande 18.

Reklam riktad till barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller marknadsföring riktad till barn. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Bakgrund

Marknadsföringslagen (1995:450) innehåller, till skillnad från radio- och TV-lagen (1996:844), inte några särskilda bestämmelser om reklam riktad till barn. Lagens allmänna bestämmelse i 4 § om att marknadsföring skall stämma överens med god marknadsföringssed och även i övrigt vara tillbörlig mot konsumenterna gäller således även vid marknadsföringsåtgärder som riktar sig mot barn. Med god marknadsföringssed avses, enligt 3 §, god affärssed eller andra vedertagna normer som syftar till att skydda konsumenterna och näringsidkarna vid marknadsföring.

En viktig källa för uttolkningen av innebörden av 3 § marknadsföringslagen är Internationella handelskammarens grundregler för reklam. Enligt dessa får reklam inte utnyttja barns naturliga godtrogenhet eller ungdomars bristande erfarenhet. Reklamen får heller inte innehålla framställningar i ord eller bild som kan leda till att barn eller ungdomar utsätts för fysiska skador eller påverkas negativt i psykiskt eller moraliskt avseende. Vidare framhålls att reklamen inte får ge intrycket att innehav eller användning av en viss produkt ger ett övertag över jämnåriga. Den får inte heller undergräva föräldrarnas auktoritet eller ansvar eller innehålla direkta uppmaningar till barn att övertala sina föräldrar att köpa den utannonserade produkten åt dem.

Även om marknadsföringslagen saknar särskilda bestämmelser om barnreklam framhålls dock i lagens förarbeten att det finns skäl att ställa speciellt höga krav på hederlighet och vederhäftighet i vissa fall. Ett sådant skäl kan vara att framställningen riktar sig till grupper som kan antas vara mindre kritiska än konsumenterna i allmänhet, exempelvis barn. Vidare anføres att det inte bör vara främmande för domstolarna att vid bestämningen av storleken av marknadsstörringsavgift också ta hänsyn till de särskilda svårigheter som barn och unga samt andra utsatta grupper i samhället kan ha att rätt bedöma och värdera marknadsföringens innehåll.

De nordiska konsumentombudsmännen tog år 2002 fram en ny gemensam ståndpunkt om handel och marknadsföring på Internet. I dokumentet finns ett avsnitt om marknadsföring riktad mot barn och ungdomar. I kort-

het går rekommendationerna avseende sådan marknadsföring ut på att marknadsföringen skall vara utformad så, att det är uppenbart för den åldersgrupp som är målgrupp, att det är fråga om marknadsföring, att reklam för produkter och varumärken riktade mot barn inte bör utformas som spel eller integreras i spel, att barn och unga inte bör uppmanas att köpa varor eller ingå andra avtal via Internet, att barn inte bör uppmanas att lämna upplysningar om sig själva, hushållet eller andra personer och att näringsidkare inte bör använda undersökningar, tävlingar eller andra liknande metoder för att samla in personuppgifter från barn.

Enligt Marknadsdomstolens praxis är det oförenligt med god affärssed att skicka adresserad direktreklam till personer under 16 år (MD 1983:16 och MD 1999:26).

Motionen

Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (s) framhåller i motion 2004/05:L351 att mycket av den kommersiella reklamen påverkar barn negativt. Man måste dock, menar motionärerna, skilja på kommersiell reklam och samhällsnyttig reklam. Ett generellt reklamförbud gentemot barn skulle således medföra att Barnombudsmannen och liknande organisationer inte kan göra kampanjer riktade till barn. Därför krävs, anför det, ett helhetsgrepp i synen på reklam riktad till unga människor. Motionärerna anser att den kommersiella reklamen som riktas till barn och ungdomar bör förbjudas. Sak samma gäller den reklam som riktas till barn via Internet. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Pågående och aviserat arbete, m.m.

Frågan om marknadsföring riktad till barn aktualiserades under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet år 2003. Vid de nordiska konsumentministrarnas möte i Sandhamn i augusti 2003 beslutades sålunda att åtgärder för att förhindra kommersiell press mot barn och unga skall prioriteras inom ramen för den nordiska konsumentforskningen under år 2004. I september 2003 anordnades vidare ett nordiskt seminarium om kommersiell press på barn och unga. Syftet med seminariet var att få en överblick över gemensamma problem inom Norden och att utröna förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på området. Vid seminariet diskuterades olika problem, bl.a. dold reklam, inhämtande av personuppgifter på Internet och direktadresserad reklam.

I en interpellationsdebatt den 17 februari 2004 rörande reklam riktad till barn och unga anförde statsrådet Ann-Christin Nykvist att Sverige aktivt verkar för en mera restriktiv lagstiftning inom EU på marknadsföringsområdet för att förhindra att reklam direkt eller indirekt syftar till att fånga barns och ungas uppmärksamhet. I de pågående förhandlingarna med anledning av kommissionens förslag till direktiv om otillbörliga affärsmetoder driver regeringen således, enligt statsrådet, linjen att det kommande direktivet måste ge barn och ungdomar ett mycket starkt skydd. Statsrådet Nykvist

framhöll också att regeringen är beredd att vidta ytterligare åtgärder mot kommersiell påverkan som riktar sig mot barn och unga om det skulle behövas (svar på interpellation 2003/04:270).

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken understryks att en av de stora utmaningarna på det konsumentpolitiska området är att reducera den kommersiella pressen på unga och att rusta barnen och deras föräldrar att bättre kunna möta den kommersiella påverkan som barnen utsätts för. En särskild fråga som, enligt promemorian, särskilt bör lyftas fram är konsumtionsmönster kring kost och hälsa. Fokus bör ligga på marknadsföringens roll för matvanor hos barn och unga flickor och pojkar, där även könsrelaterade frågeställningar beaktas.

Tidigare ställningstaganden

Utskottet har behandlat motsvarande och liknande motionsyrkanden vid flera tidigare tillfällen, bl.a. i de av riksdagen godkända betänkandena 2002/03:LU9 och 2003/04:LU8. Utskottet har därvid inte haft någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av återhållsamhet och hänsynstagande vid marknadsföring till barn. Mot bakgrund av att marknadsföringslagen är uppbyggd på ett sådant sätt att den har generell räckvidd och omfattar all marknadsföring, oavsett målgrupp, har dock utskottet inte varit berett att förorda införandet av särskilda bestämmelser i lagen om reklam riktad till barn. Utskottet har vidare ifrågasatt om ett förbud skulle vara förenligt med EG-rätten. Utskottet har dock utgått från att regeringen verkar för ett fullgott skydd för barn och unga inom ramen för pågående lagstiftningsprojekt på det marknadsrättsliga området inom EU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller den inställning som utskottet tidigare gett uttryck för och kan således inte ställa sig bakom motionskravet. Som redovisats inledningsvis pågår för närvarande lagstiftningsarbete inom EU på det marknadsrättsliga området med anledning av kommissionens förslag till förordning om säljfrämjande åtgärder och direktiv om otillbörliga affärsmetoder. Bägge dessa förslag kan komma att påverka medlemsstaternas möjligheter att på nationell nivå dels införa särskilda regler om marknadsföring riktad till barn, dels ingripa mot sådan marknadsföring. Utskottet vill för sin del än en gång understryka vikten av att Sverige i de fortsatta förhandlingarna med kraft verkar för ett fullgott skydd för barn och ungdomar i marknadsföringssammanhang. Som framgick av interpellationsdebatten den 17 februari 2004 är detta också regeringens linje. Något tillkännagivande från riksdagens sida i saken är därför inte erforderligt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L351.

Marknadsföring av functional food

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på ändringar i marknadsföringslagen vad gäller marknadsföring av s.k. functional food. Resultatet av pågående lagstiftningsarbete på EU-nivå bör avvaktas. Jämför reservation 15 (kd).

Bakgrund

Med functional food brukar man mena livsmedel som är avsedda att ingå i den dagliga kosten, och som har en specifik fysiologisk effekt som är vetenskapligt dokumenterad. Effekten kan bero på att livsmedlet har en viss sammansättning, struktur eller innehåller en viss komponent. I dag finns inte någon särskild lagstiftning om marknadsföring av functional food. I stället gäller marknadsföringslagens allmänna regler. I rättspraxis ställs särskilt höga krav på sanningsenlighet och vederhäftighet vid marknadsföring med hjälp av hälsopåståenden. År 1990 antogs inom den svenska livsmedelsbranschen ett egenåtgärdsprogram med riktlinjer för användning av hälsopåståenden om livsmedel. Riktlinjerna har reviderats vid flera tillfällen, senast hösten 2004. Inom ramen för detta egenåtgärdsprogram inrättades år 2001 Bedömningsnämnden för Kost- och Hälsainformation (BKH). Nämnden har i uppgift att göra uttalanden i ärenden rörande klagomål på användning av hälsopåståenden vid märkning och marknadsföring av livsmedel.

Motionen

I motion 2004/05: MJ499 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) framhålls att många konsumenter inte känner till vad functional food är för något. Detta beror, enligt motionärerna, bl.a. på att marknadsföringslagen anses förbjuda marknadsföring som tydligt talar om vilka hälsofördelar en viss produkt har. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall lägga fram förslag till ändringar i marknadsföringslagen så att lagen blir mer uppdaterad i förhållande till den utveckling som skett på området functional food (yrkande 14).

Pågående arbete inom EU

I juli 2003 antog kommissionen ett förslag till förordning om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, KOM(2003)424. Förslaget innehåller bestämmelser om reklam, märkning och presentation inom EU och omfattar alla livsmedel. För närvarande pågår den första läsningen av förslaget i Europaparlamentet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att i förevarande sammanhang förorda någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Resultatet av det pågående lagstiftningsarbetet på EU-nivå bör, enligt utskottets mening, i stället avvaktas.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05: MJ499 yrkande 14.

Etisk märkning, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller etisk märkning. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservationerna 16 (m) och 17 (fp).

Bakgrund

Under senare år har det vuxit fram ett antal olika märkningssystem som syftar till att visa att en produkt eller tjänst uppfyller vissa kriterier, exempelvis i fråga om miljöbelastning eller produktionsförhållanden. Detta sker i första hand genom att produkten förses med ett särskilt märke, som visar att produkten har tillverkats enligt de regler och kriterier som lagts fast inom märkningssystemet.

Ett företag kan också införliva vissa etiska och sociala värden i styrningen av sin verksamhet. Uppgiften om vem som är tillverkare ger således konsumenterna en signal om att varan är framställd med beaktande av vissa etiska krav. Ytterligare ett sätt är att ett handelsföretag väljer att endast sälja produkter som är framställda med etisk hänsyn. Genom val av butik kan också konsumenten främja produkter som uppfyller vissa krav.

Motionerna

I motion 2003/04: MJ65 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m) anförts att märkning av varor även fortsättningsvis bör tillåtas vara ett konkurrensverktyg snarare än ett statligt kontrollmedel. Märkningssystem som får del av statligt stöd ges dessutom, menar motionärerna, en konkurrensfördel jämfört med andra märkningar. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om märkning av produkter (yrkande 15).

Inger René m.fl. (m) har i motion 2004/05: L291 ett motsvarande yrkande (yrkande 12).

Enligt vad som anförts i motion 2003/04: MJ66 av Lennart Fremling m.fl. (fp) har konsumentmakten betytt mycket för att ta fram hållbara produkter såsom klorblekt papper, motverka barnarbete och förbättra återvinningen. Märkning av varor är därför viktig. Det är dock, menar motionärerna, ange-

läget att märkningsfloran inte blir för stor eftersom en sådan utveckling bara försvagar märkningsverktyget. Stor försiktighet bör vidare iakttas med att sätta likhetstecken mellan etisk och social märkning. I motionen framhålls att Folkpartiet liberalerna är kritiska till att regeringen stöder marknadsföringen av vissa märkningar, exempelvis Rättvisemärkningen. Detta leder, anser motionärerna, till en sammanblandning av olika aktörers ansvar på den fria marknaden. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda (yrkande 13).

I motion 2004/05:L312 av Jan Emanuel Johansson (s) anføres att intresset för etisk märkning har ökat bland svenska konsumenter under det senaste årtiondet. Det finns således ett allt större intresse för att ta hänsyn till bl.a. hälsa, djuretik, säkerhet och miljö. Detta gäller även ekonomiska och sociala hänsyn. Enligt motionären visar en rad olika undersökningar att nästan hälften av konsumenterna vill ha någon form av etisk märkning på produkterna. Dessutom anser en övervägande majoritet att företagen skall engagera sig i samhällsfrågor. I motionen omnämns vissa kriterier för hur ett märkningssystem bör vara uppbyggt, bl.a. vad gäller bedömningskriterier, kontroll och oberoende. Motionären begär ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om vikten av etisk märkning.

I motion 2004/05:L311 av Lars Lindén (kd) tar motionären särskilt sikte på Rättvisemärkningen. Motionären anser att det föreligger risk för svårigheter för märkningssystemet eftersom konsumenterna i alltför liten utsträckning hittar rättvisemärkta varor i livsmedelsbutikernas hyllor. Detta kan, anføres det, medföra att konsumenterna ger upp och köper sina vanliga icke rättvisemärkta varor. Det behövs därför många fler Världsbutiker för Rättvis handel för att hjälpa konsumenterna att ta ett andra steg, nämligen att gå från ord till handling och prova olika rättvisemärkta produkter. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall låta utreda om inte ett stöd till Världsbutikerna för Rättvis handel att öppna fler butiker, väsentligt skulle öka konsumenternas beteende att övergå till att handla mer rättvisemärkt.

Tidigare ställningstaganden

Spörsmål rörande etisk märkning var föremål för överväganden i samband med att de nationella målen för konsumentpolitiken lades fast hösten 2001. Regeringen anförde i den då aktuella propositionen att miljömärkning och etisk märkning är viktiga verktyg för att konsumenterna skall kunna göra väl överlagda val på marknaden. I den konsumentpolitiska handlingsplan som regeringen redovisade i propositionen angavs även som ett av delmålen att miljömärkningen och den etiska märkningen skall få större spridning. Riksdagen hade inget att erinra mot vad regeringen anført (bet. 2001/02:LU2).

Miljömålet i konsumentpolitiken följdes upp av regeringen i skrivelsen 2002/03:146 Utvärdering av miljömålet i konsumentpolitiken, som överlämnades till riksdagen i december 2002. I skrivelsen framhöll regeringen vikten

av såväl miljömärkning som etisk märkning. Mot bakgrund av att konsumentpolitikens mål om hållbara konsumtions- och produktionsmönster numera inte endast innefattar en ekologisk dimension utan även sociala och ekonomiska dimensioner var det, anfördes det, relevant att under detta mål formulera ett något förändrat delmål som återspeglar en sådan tolkning av begreppet hållbar utveckling, nämligen att miljömärkningen och den etiska märkningen skall ha stor spridning. Utskottet hade ingen annan uppfattning än regeringen och riksdagen följde utskottet (bet. 2002/03:LU14).

Etisk märkning berördes också av utrikesutskottet i december 2003 vid behandlingen av regeringens skrivelse 2002/03:122 Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling. Utrikesutskottet anförde därvid att etisk märkning är ett sätt att ge konsumenterna en möjlighet att genom ett aktivt och medvetet val av produkt eller tjänst göra ett ställningstagande, exempelvis i en viss etisk fråga, och att det är ett led – om än med begränsad effekt – i arbetet för rättvisa och hållbar global utveckling (bet. 2003/04:UU3). Utrikesutskottet framhöll i det sammanhanget vikten av att även frivilliga märkningssystem utformas på ett sådant sätt att producenter i utvecklingsländerna har rimliga möjligheter att visa att deras produkter är miljövänliga. Riksdagen anslöt sig till utrikesutskottets bedömning.

I sammanhanget bör även nämnas att regeringen för år 2005 anslagit ett belopp om 1 590 000 kr till organisationen Rättvisemärkt (anslag 40:5).

Pågående och aviserat arbete

I december 2002 gav regeringen Konsumentverket i uppdrag att kartlägga vad som omfattas av begreppet etisk märkning och att göra en analys av hur det framtida arbetet med den etiska märkningen bör bedrivas inom ramen för konsumentpolitiken. Uppdraget redovisades i rapporten Konsumtion och etik – om företagens sociala ansvar och etisk märkning (PM 2003:5), som överlämnades till regeringen hösten 2003. I rapporten lämnar Konsumentverket en rad olika förslag till hur arbetet kan bedrivas vidare.

I sammanhanget bör vidare nämnas att regeringen i mars 2004 tillkallat en särskild utredare med uppgift att precisera begreppet hållbar konsumtion när det gäller hushållen samt att föreslå en handlingsplan med åtgärder för hur en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion skall uppnås (dir. 2004:37). Utredningen har antagit namnet Utredningen om en handlingsplan för hållbar konsumtion – för hushållen. Utgångspunkten för uppdraget skall vara de slutsatser som antogs vid toppmötet i Johannesburg år 2002. Tyngdpunkten i handlingsplanen skall, enligt utredningsdirektiven, ligga på resurshushållning med en tydlig integrering av de ekonomiska och sociala dimensionerna. I december 2004 överlämnade utredningen delbetänkandet (SOU 2004:119) Hållbara laster. Konsumtion för en ljusare framtid. I delbetänkandet läggs fram förslag till åtgärder på tre sakområden: livsmedel, boende och transporter. Även skolans roll tas upp. Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 maj 2005.

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken framhålls att hela det konsumentpolitiska arbetet bör genomsyras av ett hållbarhetsperspektiv. Sålunda bör det göras tydligt att hushållens konsumtion har en inverkan på alla de tre dimensionerna av begreppet hållbar konsumtion – ekologisk, ekonomisk och social. Alla människor bör, anförts det, ges förutsättningar att ha konsumtionsmönster som gynnar en hållbar utveckling i form av egna förutsättningar, produktutbud och samhälleliga förutsättningar. Enligt vad som anförts i promemorian bör områdena livsmedel, boende och transporter även fortsättningsvis prioriteras i arbetet för en hållbar konsumtion. Även nya och expanderande konsumtionsområden inom tjänstesektorn bör dock prioriteras. Noteras bör även att det i promemorian föreslås att regeringen bör stödja det inom standardiseringsorganet ISO påbörjade arbetet med att ta fram en internationell standard för socialt ansvar.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller frågan om frivillig märkning som tas upp i motionerna 2003/04: MJ65 yrkande 15 och 2004/05: L291 yrkande 12 påminner utskottet om att motsvarande motionsyrkanden har avstyrkts tidigare, bl.a. i de av riksdagen godkända betänkandena 2001/02: LU2, 2001/02: LU18, 2001/02: LU28, 2002/03: LU14 och 2003/04: LU8. Utskottet har därvid i huvudsak hänvisat till att varken miljömärkning, jämställdhetsmärkning eller någon annan etisk märkning är obligatorisk, varför ett bifall till motionsyrkandet inte skulle tjäna något syfte. Utskottet har i dag ingen annan uppfattning.

När det sedan gäller motionerna 2004/05: L311 och 2004/05: L312 kan utskottet inte finna annat än att det föreligger stor samstämmighet mellan motionärerna och regeringen vad gäller betydelsen av etisk märkning för konsumenternas möjlighet att göra medvetna val i sin konsumtion. Det pågår också arbete som ligger helt i linje med motionsönskemålen. Enligt utskottets mening saknas därmed skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Ställningstagandet innebär att utskottet inte delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2003/04: MJ66 yrkande 13.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2003/04: MJ65 yrkande 15, 2003/04: MJ66 yrkande 13, 2004/05: L291 yrkande 12, 2004/05: L311 och 2004/05: L312.

EU-blomman

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller miljömärkningssystemet EU-blomman. Jämför reservation 18 (kd).

Bakgrund

Inom EG inrättades år 1992 miljömärkningssystemet Blomman. Systemet, som påminner om den nordiska Svanmärkningen, syftar till att ge konsumenterna vägledning i valet av produkter för att på så sätt åstadkomma en miljömässigt hållbar utveckling. Märkningen baseras på ett antal kriterier för olika produktgrupper. Tillverkare av produkter som uppfyller dessa kriterier kan ansöka om tillstånd att få använda systemets symbol, en stiliserad blomma. Systemet reglerades ursprungligen genom en EG-förordning som trädde i kraft år 1992. År 1996 inleddes en revidering av systemet, vilket ledde fram till att en ny förordning antogs sommaren 2000, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1980/2000 av den 17 juli 2000 om ett reviderat gemenskapsprogram för tilldelning av miljömärke. För att en produktgrupp skall vara aktuell för EU-blomman krävs att den bl.a. utgör en betydande handelsvolym på den inre marknaden, medför betydande miljöpåverkan i ett eller flera stadier av dess livscykel samt till stor del säljs för slutförbrukning. Sedan ikraftträdandet av den nya förordningen har även framtagits kriterier för vissa tjänster. Miljömärkningssystemet omfattar inte bl.a. livsmedel och läkemedel. I enlighet med vad som föreskrivs i förordningen har kommissionen i december 2001 beslutat en arbetsplan för miljömärkningssystemets utveckling. Planen innehåller bl.a. mål för marknadsintroduktion av miljömärkta varor. Vidare anges nya varugrupper som bör prioriteras. Arbetsplanen sträcker sig fram till år 2005. Innan dess skall en översyn av verksamheten påbörjas.

Motionen

I motion 2004/05: MJ499 anser Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) att EU-blomman bör vidareutvecklas till att även omfatta livsmedel. Det behövs också, menar motionärerna, en ordentlig revidering och stärkande av EU-blomman så att bl.a. livscykelanalyser får ökad betydelse. En enhetlig märkning som alla har förtroende för är viktig, samtidigt får det inte ske på bekostnad av en alltför krånglig byråkratisk process. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförs om att utveckla EU-blomman (yrkande 13).

Utskottets ställningstagande

Inför ställningstagandet till ifrågakvarande spørsmål erinrar utskottet om att regeringen i skrivelsen 2003/04:9 EU-prioriteringar för att nå miljömålen, som överlämnades till riksdagen i oktober 2003, utan invändning från riksdagens sida som sin bedömning angett att Sverige bör verka för att en konkret strategi utarbetas inom EU med miljömärkning som en viktig beståndsdel för vägledning till konsumenterna. Vidare bör nämnas att regeringen som delmål under det konsumentpolitiska miljömålet angett att miljömärkningen skall ha en stor spridning. Miljömärkningen ses också i departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken

som ett viktigt instrument för att uppnå det i promemorian föreslagna nya konsumentpolitiska målet. Inriktningen av regeringens arbete på området ligger således väl i linje med motionärernas allmänna önskemål om att EU-blomman skall utvecklas i en positiv riktning.

Vad särskilt gäller frågan om miljömärkning av livsmedel konstaterar utskottet att sådana varor, enligt artikel 2.5 i miljömärkningsförordningen, inte omfattas av Blommansystemet. Utskottet är i dagsläget inte berett att förorda att regeringen på EU-nivå skall börja driva frågan om en utvidgning av systemet till att omfatta även livsmedel. Av artikel 20 i förordningen framgår vidare att kommissionen före den 24 september 2005 skall se över programmet och lägga fram erforderliga förslag till förändringar av förordningen. Det föreligger således inte behov av någon åtgärd från regeringens sida för att få till stånd den av motionärerna önskade revideringen av systemet. Utskottet utgår från att man från svensk sida kommer att delta aktivt och konstruktivt i det kommande revideringsarbetet.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05: MJ499 yrkande 13.

Märkning av skinn och päls från djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på införande av obligatorisk märkning av alla skinn- och pälsprodukter. Utskottet hänvisar till att frågan har utretts och är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Jämför reservation 19 (v).

Motionerna

Ulf Holm m.fl. (mp) kritiserar i motion 2004/05: MJ436 det förhållandet att hund- och kattskinn importeras till Sverige och övriga EU för att användas vid tillverkning av kläder. För att konsumenterna skall ha möjlighet att välja bort sådana varor är det, enligt motionärerna, mycket viktigt att det införs ett märkningssystem som innebär att det är obligatoriskt att märka skinnprodukter med uppgift om djurart och djurets ursprungsland. I motionen begärs ett tillkännagivande om att ett sådant märkningssystem skall införas skyndsamt (yrkande 3).

I motion 2004/05: MJ496 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att det bör införas en obligatorisk märkning av pälsar som importerats vad gäller djurslag och uppfödning (yrkande 1).

Pågående arbete

I januari 2003 gav regeringen Kommerskollegium och Jordbruksverket i uppdrag att utreda hur ett förbud mot införsel, produktion och saluförande av päls- och skinnprodukter från hund och katt kan utformas. I uppdraget

ingick även att utreda om det fanns förutsättningar att, som komplement till regler om import och export av päls- och skinnprodukter av hund eller katt, införa ett märkningssystem av sådana varor.

Uppdraget redovisades i en rapport den 13 maj 2003. I rapporten föreslås bl.a. att förordningen (EG) nr 1774/2002, den s.k. biproduktsförordningen, skall kompletteras med myndighetsföreskrifter med förbud mot dels import och saluförande av hela hudar och skinn från hund och katt, dels import, införsel, produktion och saluförande av delar av sådana hudar och skinn. Vidare föreslås en särskild lag med förbud mot införsel, import och saluförande av produkter som är tillverkade av eller till någon del består av päls eller skinn från hund eller katt. Myndigheterna avråder i rapporten från att införa ett obligatoriskt märkningssystem som omfattar alla päls-, skinn- och läderprodukter som ett komplement till ett handelsförbud. Man avråder även från att införa ett system med en mer begränsad märkningsskyldighet.

Tidigare ställningstaganden

Våren 2004 avstyrkte utskottet – med hänvisning till pågående beredning av Jordbruksverkets och Kammarkollegiets rapport – ett motionsyrkande med samma inriktning som de nu aktuella (bet. 2003/04:LU8). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Enligt vad utskottet har erfårit är Kommerskollegiets och Jordbruksverkets rapport alltjämt föremål för beredning inom Regeringskansliet. Som utskottet fann våren 2004 bör resultatet av den pågående beredningen avvaktas innan något ställningstagande från riksdagens sida kommer till stånd i de frågor som tas upp i motionerna.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2004/05: MJ436 yrkande 3 och 2004/05: MJ496 yrkande 1.

Märkning av manipulerade fotografier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på införande av obligatorisk märkning av manipulerade fotografier som används i reklam. Jämför reservation 20 (v).

Motionen

I motion 2004/05:L246 av Matilda Ernkrans och Louise Malmström (båda s) anfördes att fotografier som används i marknadsföring, exempelvis på fotomodeller, ofta är manipulerade i syfte att modellen skall se vackrare ut än

vad som egentligen är fallet. Motionärerna anser att det är angeläget att producenterna i sådana fall åläggs en skyldighet att ange att fotomodellens kropp blivit ändrad och inte ser ut som på fotografiet i verkligheten. Ett sådant märkningssystem skulle, enligt vad som anförs i motionen, fungera som en signal att dagens kroppsideal är så förvrängt och konstlat att inte ens fotomodellerna själva kan leva upp till det. Vidare tydliggörs genom en sådan ordning att inte en enda människa ser ut som det skönhetsideal som så många försöker uppnå. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att det förordade märkningssystemet skall införas.

Tidigare ställningstaganden

Våren 2004 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8. Utskottet uttryckte därvid förståelse för den tanke som låg till grund för förslaget och såg det från sina utgångspunkter som angeläget att åtgärder vidtas i syfte att förhindra att unga flickor och pojkar genom marknadsföring bibringas en felaktig och ohälsosam kroppsuppfattning. Den av motionärerna föreslagna märkningsordningen väckte dock en rad frågor av såväl rättslig som praktisk natur. Utskottet var därför inte övertygat om att förslaget var genomförbart.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning i frågan om införande av obligatorisk märkning av manipulerade bilder i marknadsföringssammanhang och föreslår att riksdagen avslår motion 2004/05:L246.

Information om genmodifierade produkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på att det skall tas fram en nationell strategi för information om genmodifierade produkter. Jämför reservation 21 (v).

Motionen

I motion 2004/05:L250 av Jan Emanuel Johansson (s) anförs att det inom några år kommer att förekomma alltmer livsmedel som innehåller genmodifierade råvaror inom samtliga EU:s medlemsländer. Motionären framhåller att åsikterna om genmodifierade produkter går isär, såväl internationellt som nationellt. Många människor känner stor osäkerhet och oro inför förekomsten av genmanipulerad mat. Denna oro får inte, menar motionären, viftas bort utan skall tas på allvar. Motionären anser att det behövs en natio-

nell strategi för att hantera och konsumentpolitiskt upplysa om genmodifierad mat. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att en sådan strategi skall tas fram.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har för sin del inget att erinra mot att den av motionären förordade handlingsplanen kommer till stånd och utgår från att regeringen tar erforderliga initiativ om det skulle visa sig att det föreligger behov av en sådan plan.

Någon riksdagens vidare åtgärd är inte erforderlig med anledning av motion 2004/05:L250, som därför bör avslås.

Konsumenträttigheter inom livsmedelsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller konsumenträttigheter på livsmedelsområdet. Utskottet hänvisar till att inriktningen av regeringens arbete ligger väl i linje med motionsönskemålen. Jämför reservation 22 (kd, c).

Motionen

I motion 2004/05:MJ499 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) anføres att konsumenternas rättigheter bör stärkas på livsmedelsområdet. Motionärerna lägger i motionen fram en rad principer som bör gälla i regeringens fortsatta arbete på livsmedelsområdet. Sålunda bör nya livsmedel vara långsiktigt säkra både för människor, djur och miljö. All genmat bör märkas. Vidare bör tillses att det finns GMO-fria alternativ. Regeringen bör även försvara rätten till en fungerande kontroll av säkra livsmedel. Därtill kommer att försiktighetsprincipen skall gälla, vilket innebär att det är producenterna som skall bevisa att maten är ofarlig. Motionärerna anser också att regeringen skall verka för att det finns konsumentrepresentanter i WTO-förhandlingar och att konsumentintresset skrivs in i WTO-deklarationer. Slutligen får bestrålning inte användas som ersättning för god livsmedelshygien. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om att stärka konsumenternas ställning på livsmedelsområdet (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen framhållit att EG:s rättsakter på livsmedelsområdet till övervägande del är totalharmoniserade. Det innebär att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Utskottet kan konstatera att riksdagen i olika sammanhang även har betonat vikten av ett starkt konsumentperspektiv när det

gäller livsmedel och understrukit önskvärldheten av ursprungsmärkning och märkning av genetiskt modifierade livsmedel (se exempelvis bet. 2001/02:LU2 och 2002/03:MJU11). Den allmänna inriktningen av regeringens arbete på området ligger också väl i linje med motionsönskemålet. Utan att närmare gå in på varje enskild fråga som tas upp i motionen kan utskottet således inte finna att det föreligger skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motion 2004/05:MJ499 yrkande 19. Yrkandet avstyrks.

Prisinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller prisinformation.

Motionen

Per-Olof Svensson (s) framhåller i motion 2004/05:L325 att priset på en vara, enligt prisinformationslagen, skall framgå där varan är exponerad, exempelvis i ett skyltfönster. Motionären hävdar att så ofta inte är fallet. Sålunda saknas inte sällan prisuppgift på samtliga varor i ett skyltfönster. Detta är till nackdel för konsumenterna som måste gå in i butiken för att få reda på vad varan kostar. Motionären begär ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall vidta åtgärder så att prisinformationslagen följs.

I motion 2004/05:L268 av Åsa Domeij m.fl. (mp) kritiseras den handledning för prisinformation som Konsumentverket givit ut när det gäller beräkning av jämförpris på flytande diskmedel. Motionärerna anför att det borde vara självklart att såväl dos som jämförpris skall anges på alla produkter där det är relevant. Regeringen bör därför, anser motionärerna, i uppföljningen och tillämpningen av den nya prisinformationslagen se över hur jämförpriser blir så konsumentvänliga som möjligt. Den självklara grundregeln skall, anför det, vara att jämförpris i samtliga fall måste vara begripligt och anges så att konsumenten kan göra en verklig prisjämförelse. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om behovet av mer informativa jämförpriser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har för sin del ingen annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av informativa jämförpriser och att prisinformationslagen följs. Utskottet förutsätter att regeringen uppmärksammar de spörsmål som tas upp i motionerna och vidtar de åtgärder som därvid visar sig vara erforderliga. Någon riksdagens åtgärd är inte påkallad, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 2004/05:L268 och 2004/05:L325.

Tvistlösning utom domstol

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller tvistlösning på konsumentområdet. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 23 (m, fp).

Bakgrund

I motion 2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m) anfördes att regeringen sedan år 1994 försökt införa större möjligheter att processa i domstol i konsumenttvister. Ett bättre alternativ vore, menar motionärerna, att anamma de moderna modeller för utomrättslig tvistlösning, s.k. alternative dispute resolution (ADR), som har utvecklats under senare år. Motionärerna framhåller särskilt utvecklingen inom EU på området och verksamheten vid Allmänna reklamationsnämnden. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall främja framväxten av utomrättslig tvistlösning i konsumenttvister (yrkande 11).

Pågående arbete m.m.

Inom EU har alltsedan 1980-talet pågått arbete i syfte att främja enkla, billiga och effektiva metoder för att lösa gränsöverskridande tvister genom alternativ tvistlösning. Som exempel kan nämnas EEJ-net, som inrättades i oktober 2001 och som tillhandhåller en kommunikations- och stödstruktur bestående av nationella kontaktpunkter i varje medlemsstat. Dessa skall ge konsumenterna information och stöd. EEJ-net har kompletteras med FIN-net, ett nätverk för lösning av tvister rörande finansiella tjänster utom domstol. I sammanhanget bör vidare nämnas att kommissionen i april 2002 överlämnade en grönbok om alternativa system för tvistlösning inom civil- och handelsrätten, KOM(2002)196. Syftet med grönboken var att inleda en bred diskussion bland medlemsstaterna och andra berörda parter om en rad olika spörsmål som gäller alternativ tvistlösning. Europaparlamentet yttrade sig i februari 2003 och välkomnade därvid grönboken och framhöll att alternativ tvistlösning bör tillåtas som en icke obligatorisk möjlighet vars användning bör uppmuntras, dock under förutsättningen att detta inte leder till att parternas rätt att vid behov väcka talan vid domstol inte urholkas.

I departementspromemorian (Ds 2004:51) Den framtida konsumentpolitiken understryks vikten av att den utomrättsliga tvistlösningen utvecklas, inte minst på området finansiella tjänster.

Tidigare ställningstaganden

Motionsyrkanden med motsvarande inriktning har avstyrkts av utskottet vid ett flertal tillfällen, senast våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8. Utskottet hade då ingen annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av att det skapas tvistlösningsmekanismer i konsumenttvister, inte minst i gränsöverskridande tvister.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte heller i dag någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller det angelägna i att tvister mellan konsumenter och näringsidkare kan lösas på ett enkelt, billigt och rättssäkert sätt. Som redovisats pågår också arbete med denna inriktning i Regeringskansliet. Någon riksdagens åtgärd är såldes inte påkallad med anledning av motion 2004/05:L291 yrkande 11, som därför bör avslås.

Stöldgods

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion vari föreslås lagstiftningsåtgärder i syfte att förhindra omsättningen av stöldgods. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Motionen

Heli Berg (fp) understryker i motion 2004/05:L316 äganderättens betydelse i samhället. Den enskildes rättssäkerhet måste, anför det, vara en ledstjärna för polis, domstolar och andra myndigheter. Motionären pekar på fall där personer som misstänkts för stöld, men inte kunnat lagföras, fått behålla egendom som uppenbarligen måste vara stöldgods, men inte kunnat knytas till en viss stöld. Detta är, enligt motionären, stötande för den allmänna rättskänslan. I motionen begärs ett tillkännagivande om att en enskild skall kunna åläggas att bevisa ett egendomsförvärv vid äventyr att staten skall ha rätt att beslagta egendomen.

Tidigare ställningstagande

Ett motsvarande motionsyrkande avstyrktes av utskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU8. Utskottet konstaterade därvid att ett bifall till motionsyrkandet skulle innebära en genomgripande förändring av svensk rätt, som man inte kunde ställa sig bakom. Därtill kom att den av motionären beskrivna problematiken i viss mån torde ha förlorat i aktualitet i och med att godtrosvärv av stöldgods sedan den 1 juli 2002 inte längre är möjligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande och föreslår att riksdagen avslår motion 2004/05:L316.

Dödande av förkommen bankbok

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med krav på en översyn av lagstiftningen om motböcker.

Bakgrund

Om en värdehandling vars rättsliga betydelse är knuten till innehavet, ett s.k. presentationspapper, förstörs eller kommer bort kan den som förlorat handlingen inte längre göra gällande sin rätt, exempelvis kräva betalning. För att komma till rätta med detta problem finns i lagen (1927:85) om dödande av förkomna handlingar bestämmelser som gör det möjligt att under vissa förutsättningar döda handlingar som förstörts eller kommit bort. Efter det att handlingen dödats kan den som förlorat handlingen åter göra sin rätt gällande, utan att behöva förete handlingen.

Själva dödningsförfarandet bygger på tanken att den som känner till något om en förkommen handling genom ett offentligt förfarande skall få en möjlighet att höra av sig. Dödning kan i vissa fall komma i fråga även om en handling inte kommit bort eller förstörts, nämligen i konkurs eller utmätning. I 12 § finns bestämmelser som innebär att förkomna bankböcker genom efterlysning kan dödas på ett snabbare sätt än enligt lagens allmänna regler. Sådan efterlysning skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar genom bankens försorg. Om motboken inte återfinns inom sex månader och förekommer inte skälig anledning anta att den finns i behåll är sökanden berättigad att få ut det insatta beloppet. Därefter har motboken inte längre gällande kraft.

Motionen

Carina Hägg (s) anför i motion 2004/05:L270 att bestämmelserna om dödande av förkomna bankböcker är krångliga och att förfarandet tar lång tid. Eftersom det inte längre är så vanligt med bankböcker bör det, enligt motionären, göras en översyn av de lagar som behandlar motbok i bank. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Tidigare ställningstagande

Ett motionsyrkande med krav på förenklade regler vid dödande av bankböcker som väckts med anledning av regeringens proposition 2003/04:99 Följändringar med anledning av nya regler för bank- och finansieringsrö-

relse samt inlåningsverksamhet avstyrktes av finansutskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:FiU15. Finansutskottet hänvisade därvid till att bestämmelser om motböcker finns i flera lagar, bl.a. skuldebrevslagen, och att en översyn av lagstiftningen på området borde avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den finansutskottet gav uttryck för våren 2004, och förutsätter att regeringen, om behov därav föreligger, tar initiativ till den av motionären efterfrågade översynen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2004/05:L270.

Reservationer

1. Konsumentpolitikens mål och inriktning, punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L291 yrkande 1, 2004/05:L336 yrkande 1 och 2004/05:L360 yrkande 1.

Ställningstagande

Konsumentmakt och valfrihet är mål som bara kan tillgodoses inom ramen för marknadsekonomin. En väl fungerande marknad är den bästa förutsättningen för att tillgodose konsumenternas önskemål om bra produkter till låga priser med god service. Den enskilde individen skall kunna göra sitt val och tryggt kunna förlita sig på sin egen kunskap, sunda lagar och en lyhörd och ansvarstagande marknad som stöd. En konsumentpolitik byggd på ett ovanifrånperspektiv tar ifrån den enskilde konsumenten både inflytande och bestämmanderätt och minskar således den verkliga konsumentmakten. Att konkurrensutsätta totalreglerade delar av ekonomin är ett viktigt redskap för att stärka konsumentmakten, och konsumenternas ställning måste stärkas också vad gäller offentligt finansierade produkter och tjänster. Fritt in- och utträde på marknaden, fri prisbildning och fri konkurrens är viktiga förutsättningar för en fungerande marknad och därmed för verklig konsumentmakt. Detta måste vara utgångspunkten för hela konsumentpolitiken och ligga till grund för regeringens fortsatta arbete med den konsumentpolitiska strategin för tiden efter år 2005.

Vad som sålunda anförs i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L291 yrkande 1, 2004/05:L336 yrkande 1 och 2004/05:L360 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Konsumenträtten inom EU, punkt 2 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L336 yrkande 3.

Ställningstagande

För att uppnå en gemensam marknad som har konsumenternas förtroende är det, enligt vår mening, nödvändigt att vissa områden inom konsumenträtten harmoniseras ytterligare. Det räcker alltså inte med gemensamma minimiregler för att garantera den europeiske konsumenten ett fullgott konsumentskydd. I det sammanhanget vill vi framhålla att det i många fall inte är de sakliga skillnaderna i medlemsstaternas lagstiftning som är problemet utan själva det faktum att det förekommer skillnader. Vetskapen därom leder till att det skapas ett psykologiskt hinder mot att handla utomlands. Vi anser att regeringens arbete i än högre grad bör inriktas på en harmonisering av konsumenträtten på en hög nivå inom EU.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L336 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Konsumentverket, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L291 yrkande 5, 2004/05:L336 yrkande 8 och 2004/05:L360 yrkande 2.

Ställningstagande

Konsumentverket har den dubbla rollen att dels vara marknadsvårdande och utöva marknadskontroll, dels företräda den ena parten på marknaden i en opinionsbildande roll. Konsumentverkets myndighetsutövning bör enligt vår mening separeras från de opinionsbildande uppgifterna och verksamheten begränsas till de rent produktkontrollerande uppgifterna samt tillsyn över den konsumenträttsliga lagstiftningens efterlevnad.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L291 yrkande 5, 2004/05:L336 yrkande 8 och 2004/05:L360 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Konsumentvägledning, punkt 4 (fp, v)

av Tasso Stafílidis (v), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L336 yrkande 7 och 2004/05:L360 yrkande 3 och avslår motion 2004/05:L354.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att avståndet mellan rika och fattiga grupper i samhället har ökat under senare år. Samtidigt som vissa grupper fått en starkare hushållsekonomi har andra grupper fått möta nya svårigheter. Konsumentpolitiken bör särskilt uppmärksamma och erbjuda stöd till de ekonomiskt svaga grupperna i samhället, exempelvis ensamstående föräldrar och människor med otrygga anställningsförhållanden. Enligt vår uppfattning bör det utvecklas någon form av uppsökande verksamhet för att nå ut med information till de fattigaste hushållen. Konsumentvägledningen bör också anstränga sig särskilt för att finna arbetssätt som innebär att kunskapen når ut till de ekonomiskt svaga grupperna. En sådan konsumentvägledning mobiliserar också tidigare outnyttjade krafter i dessa grupper. Regeringen bör ta initiativ till åtgärder för att konsumentvägledningen når ut till de ekonomiskt svaga grupperna i samhället.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L336 yrkande 7 och 2004/05:L360 yrkande 3 och med avslag på motion 2004/05:L354, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Konsumentorganisationer, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L336 yrkande 9, 2004/05:L360 yrkande 4 och 2004/05:MJ332 yrkande 8 och avslår motionerna 2004/05:L252 och 2004/05:L386.

Ställningstagande

Konsumentfrågorna handlar i stor utsträckning om den enskildes vardag och privatliv. Vi konstaterar att ämnet trots det i det närmaste har monopoliserats av stat och kommun. I många andra länder, där det inte finns så starka statliga verk, finns däremot stora och starka civila konsumentorganisationer. Vi anser att alltför blygsamma statliga medel anslås till fristående konsumentorganisationer, som bygger på att konsumenterna själva vill bygga upp sitt inflytande och engagemang. På senare tid har engagemanget bland konsumenterna ökat, bl.a. vad gäller miljö- och livsmedelsfrågor. Detta har inte skett genom lagstiftning eller politiska beslut utan just genom att alltför många börjar inse att engagemanget varit otillräckligt. Sålunda behövs ett organiserat, frivilligt engagemang bland konsumenterna. Enligt vår mening bör en större del av de allmänna resurser som i dag anslås till myndigheter och verk fördelas till det civila samhället.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L336 yrkande 9, 2004/05:L360 yrkande 4 och 2004/05:MJ332 yrkande 8 och med avslag på motionerna 2004/05:L252 och 2004/05:L386, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Butikskedjornas egna varumärken, punkt 6 (fp, c)

av Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:MJ332 yrkande 7.

Ställningstagande

I dag kan man se en utveckling mot att de stora butikskedjorna i allt större utsträckning har egna varumärken i sitt utbud. Detta har inte lett till någon prissänkning och har på många sätt minskat utbudet av konkurrerande märken. Utvecklingen minskar också konsumenternas makt, eftersom man inte kan se vem som har producerat varan. Kombinationen av alltför få aktörer på marknaden med den ökande fokuseringen på egna varumärken riskerar vidare att slå ut små lokala producenter av livsmedel. Möjligheten att välja lokalt producerad mat minskar därmed. Vi anser att konsumentorganisationerna kan spela en viktig roll på detta område. Ett tillfälligt, riktat ekono-

miskt stöd bör därför utgå till konsumentorganisationerna i syfte att dessa skall kunna granska effekterna av kedjornas egen märkning ur ett konsumentperspektiv. Därigenom kan också debatten kring denna genomgripande förändring av livsmedelsmarknaden underlättas.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05: MJ332 yrkande 7, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Funktionshindrade konsumenter, punkt 8 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L336 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är det angeläget att regeringen uppmärksammar funktionshindrade konsumenters situation på ett bättre sätt, bl.a. vad gäller fysisk tillgänglighet i butiksmiljö och vid källsortering. Som redovisats har det vidtagits vissa åtgärder på området. Enligt vår uppfattning borde dock frågan ges än större prioritet av regeringen i det kommande arbetet med att utarbeta en ny konsumentpolitisk handlingsplan.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L336 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Införande av konsumentbalk, punkt 9 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L387.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning talar starka skäl för att den konsumenträttsliga lagstiftningen samlas i en konsumentbalk. Som framhålls i motion 2004/05:L387 skulle en sådan balk underlätta för konsumenterna att ta till vara sin rätt. En samlad lagstiftning skulle även leda till större kunskap på det konsumenträttsliga området, vilket i sin tur möjliggör ett ökat infly-

tande för såväl enskilda konsumenter som konsumentorganisationer. En konsumentbalk skulle kunna uppfyllas genom att samla de delar av den konsumenträttsliga lagstiftningen som är möjlig att infoga under en gemensam balk. Jag anser att regeringen bör ta initiativ till en utredning av frågan.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L387, som sin mening ge regeringen till känna.

9. Lagkostnadscommission, punkt 10 (m)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L291 yrkande 9.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är det angeläget att se över och utvärdera den konsumenträttsliga lagstiftningen i Sverige. Flertalet lagar om produktsäkerhet, producentansvar och konsumentskydd är effektiva och rimliga. Regelmässan har dock vuxit betänkligt. Tvingande lagstiftning har en kostnad som konsumenterna i slutändan får betala. Lagstiftningen har dessutom successivt gjort det svårare för mindre konkurrenter att utmana etablerade aktörer, vilket urholkar konkurrensen. Mot denna bakgrund bör det tillkallas en statlig lagkostnadscommission med uppgift att dels klarlägga den konsumenträttsliga lagstiftningens kostnader för konsumenterna, dels se över behovet av lagstiftningen. Regeringen bör ges i uppdrag att ta initiativ till inrättandet av en sådan commission.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L291 yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

10. Konsumenträtt inom offentlig verksamhet, punkt 11 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:K459 yrkande 6, 2004/05:L291 yrkande 10, 2004/05:L331, 2004/05:L336 yrkande 4 och 2004/05:L360 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi konstaterar att många av de tjänster som betyder mest för medborgarna är offentligt producerade eller offentligt styrda, samtidigt som konsumentmakten är svagare på dessa områden. I syfte att stärka konsumenternas ställning inom den offentligt finansierade sektorn bör det göras en översyn av lagstiftningen för att så långt som möjligt ge bl.a. konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna i ekonomin.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L291 yrkande 10, 2004/05:L331, 2004/05:L336 yrkande 4, 2004/05:L360 yrkande 5 och 2004/05:K459 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

11. Resegarantisystemet, punkt 15 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L337 yrkande 3, 2004/05:L347 och 2004/05:L360 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt vår mening kan nuvarande resegarantisystem, som binder så mycket kapital men som i förhållande härtill uppenbarligen utnyttjas så lite, starkt ifrågasättas. Systemet är därtill orättvist betungande för de mindre researrangörsföretagen genom de konsekvenser som modellen för att ställa de individuella säkerheterna får för denna kategori. De små researrangörsföretagarna måste nämligen betala relativt sett mycket högre avgifter till bankerna som provision för bankernas åtaganden än de stora charterbolagen. Sammantaget innebär det kostnader för avgifter, inteckningar, borgensförbindelser m.m. Konsekvenserna blir att en småföretagare betalar mångdubbelt mer än stora researrangörer för garantin. Detta snedvrider konkurrensen, försvårar nyetableringen inom branschen och får negativa konsekvenser för konsumenterna genom högre priser samt sämre utbud och service.

Med hänsyn till det anförda anser vi att en alternativ modell för ställande av resegaranti måste utredas i syfte att bättre tillgodose de små reseföretagens intressen och konsumenternas behov av skydd.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L337 yrkande 3, 2004/05:L347 och 2004/05:L360 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

12. Överskultsättning, punkt 18 (fp, v)

av Tasso Stafílidis (v), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L277 yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Vi konstaterar att utlåningen till hushållen har ökat under senare år och nu uppgår till ungefär samma höga nivå som i början av 1990-talet. Även betalningskraven hos kronofogdemyndigheterna har ökat markant. Även om den största delen av dessa krediter är hänförliga till bostadskrediter med säkerhet i fast egendom och bostadsrätter är utvecklingen mycket oroande, särskilt som det inte tycks vara fråga om fler skuldsatta personer utan flera och ökande skulder hos envar. Dessa personer, s.k. evighetsgäldenärer, sitter ofta fast i en skuldfälla och behöver samhällets hjälp för att komma till rätta med sin ekonomiska situation. Skuldsaneringslagen är härvidlag ett viktigt instrument. Skuldsaneringsutredningens förslag till enklare och snabbare förfaranden kan komma att leda till att fler får skuldsanering. Förslaget motsvarar dock inte det stora behov av hjälp och stöd som många skuldsatta har. Som närmare utvecklas i motion 2004/05:L277 krävs därför – utöver de föreslagna ändringarna i skuldsaneringslagen – ytterligare åtgärder på området. En sådan åtgärd vore att införa större möjligheter för myndigheter att i de fall staten är borgenär medverka i frivilliga överenskommelser med skuldsatta personer. Detta kräver en översyn av gällande regelverk. Samtidigt bör övervägas om inte statens handläggning och beslut rörande dessa ärenden skulle kunna sammanföras till en myndighet (yrkande 1).

En annan åtgärd som skulle kunna lindra skuldbördan för många vore att, i likhet med vad som redan skett i Finland, införa tvingande bestämmelser om högsta dröjsmålsränta i fråga om konsumtionskrediter (yrkande 2). Den allmänna preskriptionen kan avbrytas på ett enkelt sätt, vilket i realiteten innebär att många fordringar aldrig preskriberas. Det kan ifrågasättas om det är rimligt att skuldsatta personer aldrig skall kunna bli befriade

från ett betalningsansvar. En lösning skulle kunna vara att införa ett system med s.k. absolut preskription. Ett sådant system kan se ut så att det krävs att borgenären före preskriptionsfristens utgång vänder sig till kronofogdemyndighet eller domstol för att få betalningsansvaret fastställt. Frågan innehåller många frågeställningar som kräver noggranna överväganden. Regeringen bör enligt vår mening ta initiativ till sådana överväganden. Alternativt skulle man kunna tänka sig att införa begränsningar av den tid som samhället står till fordringsägarnas förfogande för indrivning. Frågan om införande av absolut preskription och begränsning av tiden för indrivning innehåller en mängd komplicerade frågeställningar som kräver noggranna överväganden. Regeringen bör därför ges i uppdrag att påbörja sådana överväganden (yrkande 3).

Slutligen vill vi framhålla betydelsen av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Verksamheten har tyvärr tvingats att koncentreras till skuldsaneringsärenden. Det finns emellertid betydande andra uppgifter med ekonomisk rådgivning som skuldrådgivarna skulle kunna ägna sig åt, exempelvis hjälp till den som hamnat hos kronofogden för första gången. Den kommunala budget- och skuldrådgivningen bör byggas ut och med stöd från Konsumentverket bli en viktig hjälp för människor som hamnat i ekonomiska bekymmer. Enligt vår mening finns det således all anledning att satsa vidare på och ge resurser till Konsumentverket för en utveckling av ett samordnat samarbete mellan kommunerna och staten. Regeringen bör ges i uppdrag att verka härför (yrkande 4).

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L277 yrkandena 1–4, som sin mening ge regeringen till känna.

13. Könsdiskriminerande reklam, punkt 20 (fp, c)

av Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:A355 yrkande 18 och avslår motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374 och 2004/05:L379.

Ställningstagande

Som närmare utvecklas i motion 2004/05:A355 är den pågående sexualiseringen av det offentliga rummet oroande. Vi anser dock att näringslivets egenåtgärder är ett mer effektivt sätt att bekämpa könsdiskriminerande reklam än lagstiftning. Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam fungerar, enligt vår uppfattning, efter omständigheterna väl. En bre-

dare kunskap hos allmänheten är dock fundamental för att öka effektiviteten av verksamheten. Regeringen bör därför ta initiativ till en kampanj i syfte att öka allmänhetens kunskap om könsdiskriminerande reklam och möjligheten att anmäla reklam man upplever som kränkande. För att följa utvecklingen inom detta område bör Konsumentverket ges i uppdrag att granska reklamens utveckling i samhället.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:A355 yrkande 18 och med avslag på motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374 och 2004/05:L379, som sin mening ge regeringen till känna.

14. Könsdiskriminerande reklam, punkt 20 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374 och 2004/05:L379 samt avslår motion 2004/05:A355 yrkande 18.

Ställningstagande

Som framhålls i motion 2004/05:L299 är den könsdiskriminerande reklamen ett allvarligt samhällsproblem som skapar och upprätthåller stereotypa idealbilder av män och kvinnor och onaturliga kroppsideal. Många män och kvinnor känner sig kränkta särskilt av reklam som framställer kvinnor som rena sexobjekt. Reklamen upprätthåller vidare heteronormen. Därtill kommer att den könsdiskriminerande reklamen sänder en tydlig signal om att det är acceptabelt att behandla andra människor, i synnerhet kvinnor, som objekt. Reklamen förmedlar även en könsstereotyp bild till barn. Lagstiftaren har överlåtit till näringslivet att genom frivilliga åtgärder motverka den könsdiskriminerande reklamen. Detta är inte acceptabelt. I stället krävs nu kraftfulla åtgärder i form av tvingande lagstiftning med förbud mot könsdiskriminerande reklam. Behovet därav har utretts tillräckligt. Tiden är nu mogen för att överväga hur ett förbud skall kunna utformas. Regeringen bör därför ges i uppdrag att återkomma med förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2004/05:L299, 2004/05:L341, 2004/05:L374 och 2004/05:L379 och med avslag på motion 2004/05:A355 yrkande 18, som sin mening ge regeringen till känna.

15. Marknadsföring av functional food, punkt 22 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: MJ499 yrkande 14.

Ställningstagande

Under de senaste decennierna har trenden med s.k. functional food spridit sig snabbt i Europa och USA. Ett problem är dock att många konsumenter inte känner till vad functional food är för något. Detta beror bl.a. på att marknadsföringslagen förbjuder marknadsföring som tydligt talar om vilka hälsofördelar en viss produkt har. Enligt min mening är det därför angeläget att marknadsföringslagen ändras så att lagen blir mer uppdaterad i förhållande till den utveckling som skett på området. Regeringen bör ges i uppdrag att låta utreda frågan och återkomma till riksdagen med erforderliga lagändringar.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05: MJ499 yrkande 14, som sin mening ge regeringen till känna.

16. Etisk märkning, m.m., punkt 23 (m)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04: MJ65 yrkande 15 och 2004/05: L291 yrkande 12 och avslår motionerna 2003/04: MJ66 yrkande 13, 2004/05: L311 och 2004/05: L312.

Ställningstagande

Många konsumenter efterfrågar i dag varor med märkning av olika slag, exempelvis etisk märkning, jämställdhetsmärkning och miljömärkning. Denna speciella form av varumärkning bör, enligt vår mening, tillåtas att vara ett konkurrensverktyg snarare än ett statligt kontrollmedel. Lagstadgade krav på märkning medför kostnader för konsumenterna samtidigt som effekterna av sådan märkning är svårkontrollerade på mikronivå. Seriösa företag övervakar själva sin tillverkning och informerar sina kunder om hur varorna tillverkats samtidigt som medvetna konsumenter väljer bäst själva

vilka företag som producerar sina varor på ett sätt som passar konsumenternas intressen och val. Enligt vår mening är därför självreglering och god branschsedvänja bättre än lagar om märkning.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motionerna 2003/04:MJ65 yrkande 15 och 2004/05:L291 yrkande 12 och med avslag på motionerna 2003/04:MJ66 yrkande 13, 2004/05:L311 och 2004/05:L312, som sin mening ge regeringen till känna.

17. Etisk märkning, m.m., punkt 23 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:MJ66 yrkande 13 och avslår motionerna 2003/04:MJ65 yrkande 15, 2004/05:L291 yrkande 12, 2004/05:L311 och 2004/05:L312.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att mycket i utvecklingen mot ett hållbart samhälle inte kan åstadkommas genom politiska beslut eller lagstiftning. Styrkan i det personliga ansvaret får aldrig underskattas. Målet för en hållbar konsumentpolitik bör, enligt vår mening, vara att miljöpåverkan av konsumtionen skall minska till en hållbar nivå.

Enligt vår uppfattning har konsumentmakten haft stor betydelse för att utveckla hållbara produkter, motverka barnarbete och förbättra återvinningen. Kunniga och upplysta konsumenter är viktiga för en hållbar utveckling. Märkning av varor och tjänster är således viktiga. En alltför stor flora av olika statligt sanktionerade märkningar försvagar dock märkningsverktaget. Vi anser vidare att en stor försiktighet bör iakttas när det gäller att sätta likhetstecken mellan etisk och social märkning enligt de modeller som förekommer på den svenska marknaden, och å andra sidan den definition av ekonomisk och social hållbarhet som antogs vid FN:s toppmöte i Johannesburg. Det finns stor skillnad mellan dessa märkningssystem och miljömärkningen eftersom en produkts miljöeffeter kan bedömas vetenskapligt, medan en produkts etiska aspekter huvudsakligen är en fråga för den enskilde konsumenten att bedöma. Vi är kritiska till att regeringen stöder marknadsföringen av vissa typer av märkningssystem, exempelvis Krav- och rättvisemärkningen. Detta leder till en sammanblandning av olika aktörers ansvar på den fria marknaden.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2003/04:MJ66 yrkande 13 och med avslag på motionerna 2003/04:MJ65 yrkande 15, 2004/05:L291 yrkande 12, 2004/05:L311 och 2004/05:L312, som sin mening ge regeringen till känna.

18. EU-blomman, punkt 24 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:MJ499 yrkande 13.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning är det angeläget att EU-blomman vidareutvecklas till att även omfatta livsmedel. Det behövs också en ordentlig revidering och stärkande av EU-blomman så att bl.a. livscykelanalyser får ökad betydelse. En enhetlig märkning som alla har förtroende för är viktigt, samtidigt får det inte ske på bekostnad av en alltför krånglig byråkratisk process.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:MJ499 yrkande 13, som sin mening ge regeringen till känna.

19. Märkning av skinn och päls från djur, punkt 25 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:MJ436 yrkande 3 och 2004/05:MJ496 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag delar motionärernas uppfattning att det är helt oacceptabelt att hund- och kattskinn importerats och används vid produktion av klädesplagg. För att ge konsumenterna en möjlighet att välja bort sådana produkter bör det införas ett obligatoriskt märkningssystem som innebär att alla skinnprodukter märks med både djurart och ursprungsland. Regeringen bör ges i uppdrag att, på grundval av Kommerskollegiets och Jordbruksverkets rapport, lägga fram förslag till åtgärder för att inrätta en sådan märkningsordning.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:MJ436 yrkande 3 och 2004/05:496 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

20. Märkning av manipulerade fotografier, punkt 26 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L246.

Ställningstagande

Som utvecklas närmare i motion 2004/05:L246 är det angeläget att synliggöra det förhållandet att dagens kroppsideal är så pass förvrängt att till och med fotomodeller inte kan leva upp till det. Ett sätt att göra detta vore att inrätta ett obligatoriskt märkningssystem som innebär att alla fotografier som används i marknadsföringssammanhang och som manipulerats i något avseende skall märkas. Det bör ankomma på regeringen att ta initiativ till att det utarbetas ett sådant märkningssystem.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L246, som sin mening ge regeringen till känna.

21. Information om genmodifierade produkter, punkt 27 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L250.

Ställningstagande

Många människor känner osäkerhet och oro inför förekomsten av genmanipulerad mat. Denna oro får inte viftas bort utan bör tas på allvar. Regeringen bör därför ta initiativ till att utarbeta en nationell strategi för att hantera och konsumentpolitiskt upplysa om genmodifierad mat.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L250, som sin mening ge regeringen till känna.

22. Konsumenträttigheter inom livsmedelsområdet, punkt 28 (kd, c)

av Yvonne Andersson (kd) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: MJ499 yrkande 19.

Ställningstagande

Jag anser att det är angeläget att konsumenternas rättigheter stärks på livsmedelsområdet. Nya livsmedel bör således vara långsiktigt säkra för människor, djur och miljö. All genmat bör vidare märkas. Regeringen bör också verka för att det finns GMO-fria alternativ. Därtill kommer att regeringen bör försvara rätten till en fungerande kontroll för säkra livsmedel. Detta gäller inte minst Sveriges rätt att kontrollera importerade köttberedningar för att undvika införelse av salmonella. Försiktighetsprincipen bör gälla, vilket innebär att producenterna skall kunna bevisa att maten är ofarlig. Enligt min uppfattning är det angeläget med konsumentrepresentation på internationell nivå i WTO-förhandlingarna och att konsumentintresset skrivs in i WTO-deklarationerna. Slutligen bör inte bestrålning få användas som ersättning för god livsmedelshygien.

Vad som sålunda anförs i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05: MJ499 yrkande 19, som sin mening ge regeringen till känna.

23. Tvistlösning utom domstol, punkt 30 (m, fp)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: L291 yrkande 11.

Ställningstagande

Regeringen har under det senaste decenniet tagit initiativ till utökade möjligheter att processa i domstol i konsumenttvister. Vi anser att det vore en bättre modell att anamma de moderna principerna om utomrättslig lösning av konsumenttvister, s.k. alternative dispute resolution (ADR). Härigenom

ges konsumenterna större egenmakt att lösa problem utan att behöva gå till domstol. Regeringen bör med större kraft främja inrättandet av system för tvistlösning utom domstol i konsumenttvister.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion 2004/05:L291 yrkande 11.

Särskilda yttranden

1. Konsumentvägledning, punkt 4 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag anser att det är angeläget att den kommunala konsumentvägledningen byggs ut och stärks så att hela befolkningen får tillgång till lokal konsumentvägledning. Under senare år har vidtagits åtgärder i form av engångs-satsningar och utvecklingsprojekt. Dessa initiativ är lovvärda. Det behövs dock, enligt min mening, mer långsiktiga åtgärder för att stärka och utveckla tillgången till lokal rådgivning. En sådan åtgärd skulle kunna vara att göra konsumentvägledning till en obligatorisk kommunal uppgift. Möjligheten att lagstifta om obligatorisk konsumentvägledning bör därför övervägas.

De nationella rådgivningsbyråer som finns på flera områden utgör goda komplement till konsumentvägledningen. Jag anser att det bör inrättas fler sådana byråer på ytterligare sakområden, exempelvis i fråga om IT- och boendefrågor.

Jag utgår från att dessa frågor kommer att aktualiseras under arbetet med en ny konsumentpolitisk strategi och väljer därför att inte yrka bifall till motion 2004/05:L354. Jag avser dock att återkomma om så skulle visa sig erforderligt.

2. Konsumenttjänstlagens tillämpningsområde, punkt 12 (fp)

Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp) anför:

Vi anser att det är angeläget att konsumentskyddet stärks inom tjänstesektorn. Konsumenttjänstlagen har i dagsläget ett begränsat tillämpningsområde och många av de tjänster som är av stor betydelse för konsumenterna, exempelvis telefoni och olika IT-tjänster, omfattas inte av lagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas visserligen i rättspraxis i viss utsträckning analogiskt även på dessa tjänster. Detta är inte tillfredsställande ur konsumentskyddssynpunkt och leder även till osäkerhet för näringsidkarna om vad som gäller. Det är positivt att regeringen nu påbörjat överväganden på området. Frågan bör dock ges högre prioritet och inriktas mot att närmare utreda förutsättningarna för en utvidgning av konsumenttjänstlagens tillämpningsområde.

Eftersom det pågår och har aviserats arbete på området har vi valt att inte nu yrka bifall till motionerna 2004/05:L317 och 2004/05:L380. Vi avser dock att följa arbetet och återkomma om så skulle visa sig erforderligt.

3. E-handel, punkt 17 (fp)

Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp) anför:

Vi konstaterar att det finns en rad konsumentfrågor av utpräglad IT-karakter som ingen offentlig myndighet i dag tar ett helhetsgrepp på. Post- och telestyrelsen, Datainspektionen, Konkurrensverket, Konsumentverket och andra myndigheter har ansvar för olika områden. En särskild myndighet bör ges en sammanhållen och servicebetonad roll gentemot konsumenter av IT, privata användare, organisationer, företag och myndigheter. Vi är inte beredda att i detta sammanhang formellt yrka på bifall till motion 2004/05: T466 yrkande 17, men avser att återkomma i frågan.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner väckta med anledning av skrivelse 2003/04:129

2003/04: MJ65 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av produkter.

2003/04: MJ66 av Lennart Fremling m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för konsumentpolitiken.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05: K459 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

6. Riksdagen begär att regeringen gör en översyn av lagstiftningen för att så långt som möjligt ge bl.a. konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna i ekonomin.

2004/05: L228 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av konsumentköplagen.

2004/05: L246 av Matilda Ernkrans och Louise Malmström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett arbete som syftar till en märkning av manipulerade bilder som används i reklamsyfte.

2004/05: L250 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell strategi för konsumentupplysning om genmodifierade produkter.

2004/05: L252 av Monica Green (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det behövs en stark och pådrivande konsumentrörelse.

2004/05:L268 av Åsa Domeij och Ulf Holm (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mer informativa jämförpriser.

2004/05:L270 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av de lagar som behandlar bankböcker.

2004/05:L271 av Lars Lilja och Britta Rådström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkt konsumentskydd vid köp av resor.

2004/05:L277 av Jan Ertsborn m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av gällande regler för statliga myndigheter att träffa frivilliga överenskommelser med skuldsatta personer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av tvingande regler om dröjsmålsrättans storlek avseende konsumentfordringar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättande av en utredning om införande av absolut preskription alternativt tidsgräns för indrivning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kommunala budget- och skuldrådgivningen.

2004/05:L291 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentpolitikens mål och inriktning.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till avyttring av Konsumentverkets förlags- och provtagningsverksamhet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tillsättning av en lagkostnadskommission som ser över konsumenternas kostnader för den konsumentpolitiska lagstiftningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att göra konsumentskyddet i konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen tillämpligt också för varor och tjänster producerade av den offentliga sektorn.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utomrättslig tvistlösning.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om frivillig märkning av varor.

2004/05:L294 av Barbro Feltzing och Ulf Holm (båda mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i marknadsföringslagen (1995:450) om s.k. oönskad reklam enligt vad i motionen anförs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statskontoret bör få i uppdrag att finna lösningar på problemet med spam enligt förslagen i motionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att företagen bör ingå i en opt-in-lösning.

2004/05:L299 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen i enlighet med vad i motionen anförs skall utreda och lägga fram förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam.

2004/05:L311 av Lars Lindén (kd):

Riksdagen begär att regeringen utreder om inte ett stöd till Världsbutikerna för Rättvis Handel att öppna fler butiker väsentligt skulle öka konsumenternas beteende att övergå till att handla mer rättvisemärkt enligt vad i motionen anförs.

2004/05:L312 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etisk märkning.

2004/05:L316 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att enskild skall kunna åläggas att bevisa förvärv av egendom.

2004/05:L317 av Sonia Karlsson och Christina Axelsson (båda s):

Riksdagen beslutar att konsumenttjänstlagen utökas till att också omfatta de olika elleverans- och elnätstjänsterna, bredband och andra Internetuppkopplingar, telefonabonnemang (fasta och mobila), advokattjänster och juridiska tjänster samt digitala TV-sändningar samt att lagen också bör kompletteras med rättigheten för konsumenten att vid tvister om fortlöpande tjänster deponera pengar.

2004/05:L325 av Per-Olof Svensson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av prisinformationslagen.

2004/05:L331 av Ulf Holm m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra den konsumenträttsliga lagstiftningens tillämpning på offentligt producerade tjänster och varor.

2004/05:L332 av Ulf Holm (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram lagstiftningsförslag om att samtliga avtal med tillhörande villkor, längre än en viss textmassa eller med en teckenstorlek under en viss storlek, skall ha ett versionsnummer eller -datum för senaste ändring för att vara giltiga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att gränsen för avtalets omfattning, för att tillämpa kravet på versionsnotering av avtal, skall vara strängare för avtal som tecknas med hjälp av dator eller dylikt än för avtal som godkänns för hand på papper.
3. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram lagstiftningsförslag om att när avtal större än en viss textmassa ändras skall det anges i det ändringsbesked som konsumenten erhåller vilka avtalsparagrafer som ändringen berör.

2004/05:L336 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stärkt konsumentmakt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om harmonisering av konsumentregler inom EU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumenträtt och offentlig verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om situationen för funktionshindrade konsumenter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentvägledning för ekonomiskt svaga grupper.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om renodling av Konsumentverkets myndighetsutövning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka den frivilliga konsumentvägledningen.

2004/05:L337 av Jan Ertsborn m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast låta utreda alternativa lösningar för resegarantisystem.

2004/05:L341 av Inger Nordlander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stoppa sexistisk reklam.

2004/05:L347 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att snabbt utreda ett alternativt system för resegarantier.

2004/05:L351 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reklam riktad till barn.

2004/05:L353 av Göte Wahlström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av konsumentskydd och information när det gäller elektronisk handel.

2004/05:L354 av Tasso Stafilidis (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning för att se över möjligheten att lagstifta om obligatorisk konsumentvägledning i kommunerna.

2004/05:L360 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentpolitikens mål och inriktning.
2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om Konsumentverkets framtida verksamhet och organisation.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentvägledning för ekonomiskt svaga grupper.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka den frivilliga konsumentvägledningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den konsumenträttsliga lagstiftningens tillämpningsområde skall utvidgas till att även omfatta offentligt finansierad och styrd verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resegarantilagen.

2004/05:L374 av Carina Ohlsson och Monica Green (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om könsdiskriminerande reklam och att regeringen bör överväga behovet av en lagstiftning för att bättre komma till rätta med dagens situation.

2004/05:L379 av Veronica Palm m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tar initiativ till ett samtal med företrädare för de i motionen nämnda branscherna och ger dem chansen att redovisa strategier för hur de framdeles kommer att arbeta för att bryta upp förtryckande könsroller och hur de vill ta sitt ansvar för att ge alla barn möjligheten att vara barn.

2004/05:L380 av Kaj Nordquist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumenttjänstlagen.

2004/05:L385 av Christina Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av konsumentforskning samt att sprida forskningsrön till konsumenterna.

2004/05:L386 av Christina Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av samhälleligt stöd till frivilliga konsumentorganisationer.

2004/05:L387 av Christina Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att samla all konsumentlagstiftning i en gemensam konsumentbalk.

2004/05:T466 av Christer Winbäck m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fungerande regelverk internationellt för e-handel.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre konsumentstöd på IT-området.

2004/05:MJ332 av Lennart Fremling m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till konsumentorganisationerna för en utvärdering av de stora kedjornas egna varumärken.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga konsumentrörelsers roll för konsumentinformation om livsmedel.

2004/05:MJ436 av Ulf Holm m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett märkningssystem av alla skinnprodukter som säljs där både djurart och djurens ursprungsland finns med.

2004/05:MJ496 av Birgitta Ohlsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk märkning av importpälisar vad gäller djurslag och uppfödning.

2004/05:MJ499 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla EU:s miljömärkning, EU-blomman.
14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av marknadsföringslagen så att lagen blir mer uppdaterad i förhållande till den utveckling som skett inom området functional food.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka konsumenternas rättigheter.

2004/05:A355 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en bred upplysningskampanj angående ERK (Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam) riktad till allmänheten.